http://rcin.org.pl

http://rcin.org.pl

http://rcin.org.pl

http://rcin.org.pl

BIBLIOTEKA SZKOLNA

PISARZY

GRECKICH I RZYMSKICH,

Z POLSKIEMI OBJAŚNIENIAMI.

III.

PHÆDRI

AUGUSTI LIBERTI

FABULÆ ÆSOPIÆ SELECTÆ.

WARSZAWA.

Nakład i druk S. Orgelbranda Księgarza i Typografa.

1867.

http://rcin.org.pl

http://rcin.org.pl

W. Przyborowskiemu
Profesorowi Szkoły Głównej
pierwszą tę pracę
poświęca
Wdzięczny Uczeń
d. 29 Lis. Lop. 1866 r. T. Galicki

BIBLIOTEKA SZKOLNA

PISARZY GRECKICH I RZYMSKICH.

III.

PHÆDRI FABULÆ.

http://rcin.org.pl

http://rcin.org.pl

PHAEDRI

AUGUSTI LIBERTI

FABULÆ ÆSOPIÆ SELECTÆ

z objaśnieniami polskiemi.

INSTYTUT
BADAŃ LITERACKICH PAN
BIBLIOTEKA
00-330 Warszawa, ul. Nowy Świat 72
Tel. 26-68-63

WARSZAWA.

Nakład i druk S. Orgelbranda Księgarza i Typografa.

1867.

http://rcin.org.pl

Wolno drukować pod warunkiem złożenia po wydrukowaniu prawem przepisanej liczby exemplarzy w Komitecie Cenzury.

Warszawa d. 29 Lipca (10 Sierpnia) 1865 r.

Starszy Cenzor, **Lachmanowicz.**

F 23.516

http://rcin.org.pl

WSTĘP.

Powszechnie pomysł bajki, tudzież znaczną liczbę najznakomitszych tego rodzaju poezyi utworów przypisują Ezopowi, mianując je od jego imienia Ezopowemi.

Tymczasem jedno i drugie nie ma zasady. Z jednéj bowiem strony znajomość bajki sięga daleko po za epokę naznaczoną Ezopowi, z drugiéj, podania o tym ojcu i mistrzu allegorycznéj poezyi mają tak bajeczny charakter, że możemy go uważać za mytyczną tylko osobę, imię zaś jego za zbiorowe miano, do którego zwykle odnoszono utwory z tego rodzaju poezyi.

Przymioty Ezopowéj bajki dadzą się zawrzeć w tém krótkiém określeniu, że ona pewne, ogólne maksymy życia praktycznego w szczególnych uobecnia zdarzeniach i tak przez naoczne poznanie stara się pouczać w sposób prosty i dla wszystkich zrozumiały. A jeżeli, chociaż nie wyłącznie, bierze w tym celu przykłady ze świata zwierzęcego, czyni to na téj zasadzie, że

http://rcin.org.pl

zwierzęta jak najdoskonaléj zdają się przedstawiać pewne charakterystyczne przymioty człowieka; analogija zaś między światem ludzkim i zwierzęcym dla każdego jest przystępną i zrozumiałą. Nadto nauki moralne bajek tém więcéj mają znaczenia, im obszerniejszy jest zkres ich zastosowania.

Ponieważ zaś głównym celem Ezopowéj bajki jest nauczanie ogółu, zalecać się dla tego winna prostotą, zwięzłém i treściwém przedstawieniem. Dla téj saméj przyczyny każdą bajkę poprzedza lub kończy myśl wyjaśniająca prawdziwe jéj znaczenie, a wyjaśnienie to, stosownie do tego, czy jest wstępem lub zakończeniem nazywa się *Pro* — lub *Epimythion*.

Przyswojenie bajki Ezopowéj rzymskiéj literaturze jest zasługą Macedończyka Fedra, który w wczesnéj młodości dostał się jako niewolnik do domu Augusta, gdzie znalazł sposobność do wyższego wykształcenia się, z którém też uzyskał wyzwolenie (*Phaedrus Augusti* **Libertus**). Szczupłe bardzo posiadamy wiadomości o życiu jego. Ze wskazówek, zawartych we własnych jego utworach, to tylko wiemy, że dwie pierwsze książki swoich bajek ogłosił za panowania Tyberyjusza, i to sprowadziło na niego nienawiść wszechwładnego ulubieńca Tyberyjusza, Sejana. Za Kaliguli przeszedł wiele przykrych, w różny sposób oplakiwanych kolei, i dopiero za Klaudyjusza kosztował przyjemności z powtórnego odzyskania osobistéj i autorskiéj swobody.

http://rcin.org.pl

Bajki Fedra nie doszły do nas w pierwotnym swoim kształcie; bo z jednéj strony dzieło poetyczne, które składało się z pojedynczych części bez wewnętrznego między sobą związku, i w coraz to inny sposób do użytku szkolnego stosowywaném było, bardzo prędko różnym ulegało zmianom; z drugiéj, w tekscie, który obecnie posiadamy, znajduje się wiele oczywistych błędów i zboczeń, których niepodobna liczyć na karb niezręczności i niedbalstwa autora, bo trzeba przyznać, że niekiedy zdobywa się na mistrzowskie w swoim rodzaju wykończone utwory (zobacz np. XX, XXII, XL, XLVI, LIII, LVI, LVII, LVIII, LX). Szczególniéj to musi zastanawiać, że znajdujące się w Pro — i Epimythionach objaśnienia, świadczą często o zupełném niezrozumieniu bajki (zob. np. V, XII, XXVII, XXXV, LI), a nawet niekiedy w jednéj i téj saméj bajce spotykamy dwa wbrew sobie przeciwne wyjaśnienia (zob. np. XVII, XXVI, XXXVIII, XLVI). Stąd przy ocenieniu autorskiéj zasługi Fedra, kwestyją dotyczącą pierwotnego kształtu przypisywanych mu pojedynczych bajek należy uważać za nierozstrzygniętą, chociaż autentyczność ich w ogóle nie ulega wątpliwości.

Z resztą sam Fedr wielokrotnie daje poznać, że w traktowaniu swego przedmiotu głównie miał na celu wytworność wyrażenia. Na to téż wszyscy znawcy jednomyślnie zgadzają się, że utwory jego, pomimo braku wyższego poetyckiego nastroju, dowodzą delika-

http://rcin.org.pl

tnego smaku w doborze wyrażeń i sposobu przedstawienia. Właśnie dla tego bajki Fedra służyć mogą za wstęp do bliższego poznania poetycznéj literatury rzymskiéj.

Miara wiersza, jaką Fedr pisał, jest jamb sześciostopowy *(versus iambicus senarius v. trimeter senarius)*. Postać jego jest następująca:

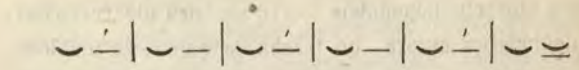

Ostatnia zgłoska jest obojętna *(anceps)*. Grecy wiersz ten mierzyli dipodijami:

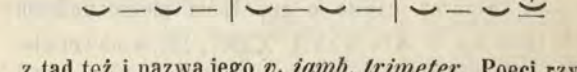

z tąd też i nazwa jego *v. iamb. trimeter*. Poeci rzymscy dozwalali sobie podany zasadniczy kształt wiersza zmieniać w różny sposób. I tak: z wyjątkiem jedynie szóstéj stopy, która bez zmiany zawsze pozostawała, we wszystkich innych stopach kładli zamiast jambu spondej (— —); rozkładali też długą zgłoskę na dwie krótkie, skąd jamb mógł przybierać w ogóle takie formy:

http://rcin.org.pl

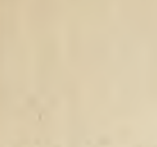

Przyczém należy uważać, że po rozłożeniu długości stojącéj w arsis przycisk zawsze pada na pierwszą krótką zgłoskę. Dla ułatwienia czytania wierszy, pierwsza arsis każdej dipodij zawsze oznaczoną jest akcentem. Nadmienia się jeszcze że w wierszu zwanym: *versus senarius* cezura przypada przed arsis trzeciéj stopy:

Aesópus auctor ‖ quám materiam répperit

dość często jednak znajduje się przed arsis czwartéj stopy:

Quod árbores loquántur, ‖ non tantúm ferae.

I tak na następnych przykładach widzimy:

Quŏd fér|rĕ cŏ|gŏr cĕr|tĕ bĭs | vĭdĕŏr | mŏrī
1 2 3 4 5 6
Hăc de|rĭde|rĭ fa|bŭlā | mĕrĭtō | pŏtĕst

że w pierwszym z tych wierszów zwyczajny jamb (◡ —) zastąpiony jest w trzeciej stopie przez spondéj (— —), w piątéj przez anapest (◡ ◡), podobnie i w drugim wierszu zamiast jambu stoi anapest mĕrĭtō.

http://rcin.org.pl

http://rcin.org.pl

PHAEDRI

AUGUSTI LIBERTI

FABULAE AESOPIAE SELECTAE.

PROLOGUS.

Aesópus auctor quám materiam répperit,
Hanc égo polivi vérsibus senáriis.
Duplex libelli dós est: quod risúm movet,
Et quód prudenti vítam consilió monet.

PROLOG.

1. Aesopus. i t. d. Bajkopisarz w prologu do pierwszéj książki swoich bajek oświadcza, że przerabia tylko treść będącą pomysłem Ezopa, gdyż początkowo to jedynie mógł sobie wziąć za zadanie. Gdzieindziej jednak wyraźnie robi uwagę, że i swoje własne utwory przeznacza na cel pożyteczny. — auctor oznacza autorstwo jako przymiot, przez co bliżéj określony jest rodzaj owego repperire jako oryginalności — quam porówn. LIII, 5. — materia (we właściwém i przenośnem znaczeniu) materyał jako substancyja, t. j. jako zbiorowe pojęcie cząstek składowych — w repperit re jest długie z powodu zwyczajnego

http://rcin.org.pl

5 Calumniari autem sí quis vóluerit
Quod árbores loquántur, non tantúm ferae,
Fictís iocari nós meminerit fábulis.

---

podwojenia następnéj spółgłoski, — tak samo XXXI, 2. XII, 11. LI, 15. LIII, 10, LIX, 9.

2. **polivi** przenośnie użyte dla oznaczenia wykończonéj, kunsztownéj formy, w którą poeta przybrał daną treść i do której jako własnéj zasługi rości sobie prawo, porówn. lib IV, 20, 8. **Invenit ille (Aesopus) nostra perfecit manus. versibus senariis** porówn. Wstęp.

3. **dos**, posag. przenośnie: przymiot osobę lub rzecz zalecający. — **risum movet** w ogólniejszém znaczeniu dla nadania opowiadaniu żartobliwego i wesołego charakteru (porówn. 7 **jocari**).

4. **prudenti**, bliższe określenie wyrazu **consilium**, znaczącego rozwagę wiodącą do celu, porówn. V, 1 **stultum consilium**, XV, 1. **pravum consilium**. Użycie w tém miejscu formy **prudentis** daje uczuć brak nie tylko charakterystyki wyrazu **consilium** (bo **monere** co do znaczenia = **consilium dare**, porówn. XXXIII, 8) koniecznéj do wyrażenia **consilio monere**, ale nawet przedstawia wyraz niestosowny do oznaczenia wykształconego czytelnika. — **vitam**, ponieważ jest mowa o nauce zastosowanéj do życia, o prawidłach życia praktycznego.

5. **Calumniari** — (**hoc**) **Quod** tłómaczyć to na złą stronę i szydzić z tego, że i t. d. — **voluerit** nie jest tu słowem czysto posiłkowém, ale ma znaczenie wyrażenia **in animum inducere** (ośmielić się, pozwolić sobie czegoś), porówn. XLIII, 14.

6. **arbores** przez swoje miejsce zyskuje na wybitności, co my zwykle oznaczamy za pomocą uwydatniającéj partykuły „nawet." Z tego nie możemy jeszcze wnioskować, że Fedr musiał koniecznie w bajkach swoich wprowadzać do rozmowy drzewa, jest to raczej tylko ogólne usprawiedliwienie allegorycznéj poezyi. „Rodząca góra" w 1 bajce i „pilnik" w IX, przedstawione jako rozmawiające, przekraczają oznaczone przez Fedra granice wolności bajkopisarza, nie idzie jednak zatém, aby mu odmawiać autorstwa tychże bajek. — **loquantur** porówn. LIX, 23. — **ferae** nie tylko dzikie zwierzęta w przeciwstawieniu do domowych, ale też w ogóle zwierzęta, jako istoty niedoskonałe się w przeciwstawieniu do ludzi.

7. **meminerit** niech na to pamięta i niech ma wzgląd. —

http://rcin.org.pl

Fab. I.

MONS PARTURIENS.

Mons párturibat gémitus immanés ciens
Erátque in terris máxima exspectátio.
At ílle murem péperit. Hoc scriptum ést tibi,
Qui mágna cum mináris extricás nihil.

---

fabula (od **fari**) pierwotnie oznacza wszelkie opowiadanie, a następnie bajkę. Ponieważ bajkę zmyśla tylko się dla *żartu*, stąd okoliczność tę autor uwydatnia przez **fictis**, porówn. XXXVIII, 4. Wreszcie bajkopisarz zdradza niedostateczne pojęcie istoty allegorycznéj poezyi, sądząc, że jéj dowolność, wynikająca z natury poezyi w ogóle (mającéj za przedmiot prawdę niekoniecznie rzeczywistą) winna być usprawiedliwioną przez to, że bajka zatrudnia się tylko żartobliwémi zmyśleniami.

Fab. I.

1. **parturibat** starożytna forma wyrzucająca **e** w zakończeniu Imperf. 4 konjugacyi.—**ciere** właściwie: pobudzać, poruszać, ztąd sprawić, aby się coś ukazało, widocznem stało: w połączeniu z **gemitus, singultus, fletus, lacrimas** oznacza dowolne i samodzielne objawy uczucia.

2. **in terris** na ziemi, o ile ziemię uważamy za zbiór, ogół krajów.

3. **Hoc scr. e. tibi**, to napisane jest dla ciebie, poświęcone jest na twój pożytek,— jest to wyrażenie bardzo często powtarzające się w pro— i epilogach (porówn. II. 3. III, 5. IV, 5. XI, 1. XXXI, 8. XLI, 12. XLII. 14. XLVIII, 10. L, 10. LIV, 14. LV, 17). Szczególne zdarzenie przedstawione w bajce uzmysłowia ogólną prawdę, że to, co się zdaje mieć pewne znaczenie i obudzać nadzieję, często nie osiąga oczekiwanych rezultatów. W miejsce téj z doświadczenia wynikającéj prawdy, wymienia poeta rodzaj ludzi, do których bajka z pożytkiem da się zastosować.

4. **cum** z Indicat. właściwie: w czasie, kiedy — pod-

http://rcin.org.pl

Fab. II.

VULPES AD PERSONAM TRAGICAM.

Persónam tragicam fórte vulpes víderat:
O quánta species, ínquit, cerebrum nón habet!
Hoc íllis dictum est, quíbus honorem et glóriam
Fortúna tribuit, sénsum communem ábstulit.

---

czas.—**minari** znaczy tu: uroczyście się oświadczać, obiecywać.—**extricare** z trudnością czegoś dopiąć, dokazać.

Widocznie Fedr miał przed oczyma Horacego, który w tém samém znaczeniu używa **minari** (**multa et praeclara** Serm. II, 3, 9. **multa et pulchra** Ep. I, 8. 3) o pisarzu nadającym sobie minę, jak gdyby miał coś znakomitego światu objawić. Przysłowie ὠδίνεν ὄρος εἶτα μῦν ἀπέτεκεν, równe wyrażeniu: **parturiunt montes, nascetur ridiculus mus,** — które również stało się przysłowiem — stosuje Horacy do poetów, obudzających oczekiwania niepodobne do urzeczywistnienia.

Fab. II.

1. Maska jakiéj aktor na scenie używał, okrywała całą głowę; dla tego z pozoru zdawała się lisowi prawdziwą głową. Maska przeznaczona dla tragików przygotowaną była z okazałością odpowiednią przedstawianym w tragedyi charakterom. Stąd 2. **quanta species**=**quam magna et ampla species**, — **species** właściwie ani „twarz" ani „głowa" ale zewnętrzna postać w przeciwstawieniu do wewnętrznéj treści.

3 **illis dictum est** porówn. I, 3.

4. **sensus communis**, rozsądek w każdym zwyczajnym człowieku znaleźć się mogący, co my nazywamy zwykle „zdrowym rozsądkiem" —**abstulit** nie „odmówiła" ale „odjęła, pozbawiła," odpowiada wyrażeniu Publiusza Syrusa: **Fortuna nimium quem fovet, stultum facit**; podobnie u Juwenalisa **rarus ferme sensus communis in illa fortuna.**

http://rcin.org.pl

Fab. III.

DE VULPE ET UVA.

Famé coacta vúlpes alta in vínea
Uvam áppetebat súmmis saliens víribus.
Quam tángere ut non pótuit, discedéns ait:
Nondúm matura est, nólo acerbam súmere.
Qui fácere quae non póssunt verbis élevant
Adscríbere hoc debébunt exemplúm sibi.

Fab. IV.

TAURUS ET VITULUS.

Angústo in aditu taúrus luctans córnibus
Cum vix intrare pósset ad praesépia,

Fa . III.

1. Fame ablat. z długiém e według V. deklinacyi. — alta vinea winna latorośl wysoka, bo odparta w górę podniesiona (pedata, jugata).

2. summis viribus z największem sił wytężeniem; przeciwnie XLIV, 7. totis viribus wszystkiemi siłami, t. j. w połączeniu wszystkich sił.

5. Szykuj (ii) Qui elevant verbis (ea) quae etc. debebunt etc., porówn. także I, 3. — elevare verbis słowami zmniejszać znaczenie rzeczy.

6. Adscribere sibi sobie przypisać, do siebie odnieść, stosować, porówn. LIV, 14.— exemplum inaczej fabula, fabella, narratio, argumentum porówn. XI, 2), documenum (porówn. LVII, 26); exemplum atoli daje pojęcie szczególnego przypadku służącego za ogólną normę (greckie παραδειγμα.

Fab IV.

2 intrare wkroczyć, wtargnąć — różne od introire

http://rcin.org.pl

Monstrábat vitulus, quó se pacto flécteret.
Tace, ínquit: ante hoc nóvi quam tu nátus es.
Qui dóctiorem eméndat sibi dici putet.

Fab. V.

CANES FAMELICI.

Stultúm consilium nón modo effectú caret,
Sed ád perniciem quóque mortales dévocat

---

wnijść; stąd **intrare** a nie **introire portam, januam** i t. d. **intrare ad**, cisnąć się dostać się dokąd.

4. **quo pacto** właściwie oznacza warunek, możliwość; stąd też sposób, w jaki się coś stało, porówn. XLIX, 6.

5. **doctiorem**, domyśla się usu a więc peritiorem; bajka bowiem nie stosuje się do wszystkich tych, którzy uczą mędrszych od siebie, ale tylko do takich, którzy chcą uczyć innych tego, czego oni w skutek dojrzalszego wieku już dawno nauczyli się. Dla tego nie może tu służyć za objaśnienie przysłowie **sus Minervam**, lecz **ante barbam senec doces**. — **emendare** usuwać to, co jest błędne, stąd synonymum z **corrigere**. — **sibi dici putet**, porówn. I, 3.

Fab. V.

1. **Stultum consilium**; przeciwstawienie **prudens consilium**, porówn. Prol. 4 i XV, 1. — Zawarty w promythion sens moralny jest częścią bez znaczenia; bo to, że głupi plan nie osiąga pomyślnych skutków, samo się przez się rozumie: — częścią jest niestosowny, bo nie wszystkie, ale pewne tylko plany głupie prowadzą do zguby. Bajka właściwie może stosować się tylko do tych, którzy pragną osiągnąć cel za pomocą środków, przez użycie których jeszcze przed osiągnięciem celu upaść muszą. Stąd epimythion greckiéj opowieści odpowiedniéj zastosowywa bajkę do tych, którzy się dręczą żądzą zysku i giną pierwéj zanim osiągną wytknięty cel.

http://rcin.org.pl

Corium depressum in flúvio viderúnt canes.
Id út comesse extráctum possent fácilius,
Aquám coepere ebíbere: sed ruptí prius
Periére, quam quod pétierunt contíngerent.

Fab. VI.

AESOPUS AD QUENDAM DE SUCCESSU IMPROBORUM.

Lacerátus quidam mórsu vehementís canis
Tinctúm cruore pánem misit málefico.
Audíerat esse quód remedium vúlneris.
Tunc sic Aesopus: nóli coram plúribus

---

2. devocare ad właściwie: do czegoś innego przywoływać, przywodzić, mianowicie w złém znaczeniu, t. j. z drogi prawéj na złą sprowadzać, porówn. XXXIII, 1.

4. Wedle greckiéj opowieści zgłodniałe psy, ponieważ nie mogą z wody wydostać skóry, widzą się zmuszonemi do głupiego środka, t. j. wypiwszy wszystką wodę, chcą się dostać bez przeszkody do skóry. Obraz Fedra nie tak dobrze przedstawia zamiar psów mających wzgląd na samą tylko wygodę (ut possent facilius i t. d). Stąd i dodatek extractum jest niestosowny, bo po usunięciu wody nie może być już mowy o wydobyciu skóry.

5. aquam coepere ebíbere a nie bibere. bo zamiarem ich było zupełne wypicie wody.

Fab. VI.

1. vehemens canis gwałtowny, zajadły pies, w przeciwstawieniu do lenis, mitis; przeciwnie acer canis (LVIII, 18) zapalony, niejako energiczny pies, — przeciwstawienie languidus, ignavus.

2. cruor krew z ciała płynąca — tu krew płynąca z rany. — malefico, złoczyńcy,

http://rcin.org.pl

5 Hoc fácere canibus, né nos vivos dévorent,
Cum sciérint esse tále culpae praémium.
Succéssus improbórum plures állicit.

Fab. VII.

SOCRATES AD AMICOS.

Vulgáre amici nómen, sed rara ést fides.
Cum párvas aedes síbi fundasset Sócrates
(Cuiús non fugio mórtem, si famam ássequar,
Et cédo invidiae, dúmmodo absolvár cinis),

---

gdyż canis vehemens służy tu za exemplum hominis improbi et malefici.

3. remedium środek zaradczy na zdarzające się cierpienia.

4. noli facere zwykłe opisanie tryb. rozk.

6. Cum scierint gdy się dowiedzą.

7. improbus w ogóle oznacza takiego, który bez żadnego względu (nie wiążąc się ani moralnością ani prawem) daje łatwy przystęp wszelkiéj pożądliwości. Wyraz ten po polsku w każdym szczególnym przypadku, gdziekolwiek przymiot podobny przytrafia się, musi być odpowiednio oddany. Tutaj improbi są źli, o ile przez wyrządzenie krzywdy innym szkodzą (malefici), porówn. XLVII, 9

Fab. VII.

2. aedes wyraża ogólne pojęcie budynku; tu znaczy dom mieszkalny. — fundasset właściwie: gdy założył fundamenta domu, ztąd 6 ponis: bo Sokrates w budowie domu nic jeszcze, prócz fundamentów, nie zrobił.

3. fugio i cedo dla tém wybitniejszego wyrażenia pewności położone w Indicativie.

4. cedo invidiae ustępuję przed nienawiścią, cofam się przed jej przeważną potęgą, ulegam jéj. — absolvar tak jak Sokrates, którego niewinność skoro poznali Ateńczykowie, odwołali wydany nań wyrok śmierci i rozkazali na jego cześć wznieść posąg. — cinis

http://rcin.org.pl

E pópulo sic nescio quís. ut fierí solet:
Quaesó, tam angustam tális vir ponís domum?
Utinam, ínquit, veris háuc amicis ímpleam!

Fab. VIII.

DE VITIIS HOMINUM.

Perás imposuit Júppiter nobís duas:
Propriís repletam vítiis post tergúm dedit,

---

gdy ciało moje w proch się obróci, — przenośnie zamiast: gdy umrę.

5. **e populo** porówn. XXII, 13. — **nescio quis** „nie wiem kto" oznacza kogoś, którego nazwisko i osobistość nie wielkiéj są wagi. — **ut fieri solet** mianowicie w takich okolicznościach, kiedy postępowanie czyje wystawione jest pod sąd opinii publicznéj.

6. **tam angustam** etc. zwyczajny i u nas używany sposób pytania (bez partykuły pytającéj), kiedy zdanie kategoryczne tylko przez stosowny ton mowy przybiera charakter pytania: **tam angustam ponis domum** „tak szczupły budujesz dom." Atoli pytanie to co do swojéj istoty jest różne od **ponisne**, gdyż nie znaczy ono, czy ktoś co robi? — bo to widocznem już jest z kategorycznego zdania, — ale pytając się w ten sposób żądamy bliższego określenia jakiéjś czynności. Stąd służy ono tylko do wyrażenia zadziwienia, wymówki, nagany i t. p.

7 **impleam** w Conj. Praes. tak jak wyżéj **assequar**, **absolvar**, bo jest mowa o możliwości bez względu na jéj urzeczywistnienie.

Fab. VIII.

4. **nostra** „nasze własne," w łacinie w takim razie zaimék dzierżawczy stoi przed wyrazem, do którego się odnosi. — **mala** ogólniejsze oznaczenie wyrazu **vitia**; porówn. Lib. III, Fab. 8, 15: **formam ne corrumpes nequitiae malis**. Przeciwnie **bona** dobre przymioty w przeciwstawie-

http://rcin.org.pl

Aliénis ante péctus suspendít gravem.
Hac ré videre nóstra mala non póssumus;
Alii simul delínquunt, censorés sumus.

Fab. IX.

TEMPUS.

Cursú volucri péndens in novácula
Calvús, comosa frónte, nudo córpore,
Quem si occuparis, téneas, elapsúm semel
Non ípse possit Júppiter reprehéndere,

---

niu do vitia, Cic. de off. I. 31, 114.

5. simul bez następnego ac, atque, ut „skoro, jak tylko." — censores, gdyż obowiązkiem cenzora było karcić wykroczenia przeciw moralności i czystości obyczajów (mores disciplina), porówn. XLIII, 11.

Wniosek, że ludzie nie mogą widzieć własnych błędów, wynika z ulubionego Fedrowi przedstawienia rzeczy; bo jeśli to Jowisz tak urządził, to niezmienna naturalna konieczność jest widoczna.

W greckim oryginale powiedziane jest tylko to, że ludzie worek z własnemi błędami (w skutek bardzo powszechnego nałogu) noszą na plecach i dla tego takowych nie widzą (nie przywykli ich widzieć).

Fab. IX.

Tempus tak w nagłówku jak i w epimythion użyte, nie jest dokładném wyrażeniem tego co Grecy nazywają καιρὸς (dany czas, przyjazna chwila). Nagłówek occasio defficta, jaki niektórzy nowsi przekładają — brzmiałby stosowniéj occasio efficta, occasionis effigies, gdyż nie ma tu mowy o przedstawieniu graficznem (ars pingendi) ale plastycznem (ars fingendi), dla tego też 7 finxere effigiem.

1. Calvus należy rozumieć rzeczownie i jako subjekt; w połączeniu z cursu volucri pendens in novacula cal-

http://rcin.org.pl

5 Occásionem rérum significát brevem.
Efféctus impedíret ne segnís mora,
Finxére antiqui tálem effigiem Témpo ris.

Fab. X.

SERPENS MISERICORDIA NOCIVA.

Qui fért malis auxílium post tempús dolet,
Gelu rígentem quidam colubram súst ulit

---

kowity przedstawia obraz, — zaś comosa fronte, nudo corpore są to tylko dalsze określenia. — pendens właściwie znaczy: wiszący, t. j. unoszący się na czém, z zawieszoną nogą (suspenso pedna brzytwie chwilowo przebywający w znaczeniu ulatujący) — in novacula odpowiada greckiemu przysłowiu: ἐπὶ ξυροῦ ἀκμῆς ἵστασθαι (stać na ostrzu brzytwy). Gdybyśmy wreszcie chcieli uobecnić sobie graficzne lub plastyczne wyobrażenie occasionis, to trzebaby uznać brzytwę (którą znany rzeźbiarz Lysipp podał swojemu καιρός tylko jako symbol w prawicę) za niestosowną podstawę dla figury.

3. Quem teneas — possit co do znaczenia = talis ut eum, etc.

4. reprehendere schwyciwszy zatrzymać uciekającego.

5. rerum domyśl. się gerendarum.

6. effectus, wyniki, skutki naszéj czynności.

Fab. X

1. post tempus po czasie, — tak jak w Lib. IV, Fab. 17, 16 post aliquod tempus, po niejakim czasie, t. j. później (a nie: za późno, bo nie może być wcale mowy o ubolewaniu dolere w właściwym czasie).

3. contra se ipse „sam przeciwko sobie" t. j. nieprzyjacielski postępek przeciw jego osobie ma źródło w nim samym; przeciwnie contra se ipsum pokazywałoby, że nieprzyjacielski postępek był skierowany przeciw jego wła-

http://rcin.org.pl

Sinúque fovit, cóntra se ipse mísericors.
Namque út refecta est, nécuit hominem prótinus
Hanc ália cum rogáret cusam fácinoris,
Respóndit: ne quis díscat prodesse ímprobis.

Fab. XI.

VIPERA ET LIMA.

Mordáciorem qui ímprobo dente áppetit
Hoc árgumento sé describi séntiat.

---

snéj osobie, na jego szkodę. — misericors okazujący litość, niby z litości.

5. facinus czyn, w najobszerniejszém znaczeniu tego wyrazu; dowodzący wysokiego stopnia energii; ztąd często także w złém znaczeniu: występek.

6. ne quis discat zależne od mysli: causa facinoris est, ob eam causam facio; gdyż causa facinoris zawiera pojęcie zamiaru, celu jako przyczynowéj zasady działania, dla tego ob eam causam, ut; — ne i t. p. — improbi i powyższe mali zostają w takim stosunku do siebie jak genus do species; porówn. VI, 7. — Niedorzeczném jest, że wąż sam siebie ogłasza za improbus, a jeszcze niedorzeczniejszém, że wąż improbus w postępowaniu swojém kieruje się moralnością (ne quis discat etc.) Jeżeli zaś autor chciał koniecznie włożyć w usta wężowi jakąś moralną maksymę, to powinien był uczynić to w inny jaki sposób np. tak, że wąż zapytany (nie przez drugiego węża, lecz przez inne jakie zwierzę), dla czego zabił swego dobroczyńcę, odpowiada, że on kąsa każdego, bez względu na to czy przyjaciela lub nie; z czego następnie taki możnaby wyciągnąć wniosek, iż daremną jest rzeczą chcieć sobie zjednać złego dobrém obchodzeniem się, bo zamiast wdzięczności często zgubę sobie przygotowujemy.

Fab. XI.

Promythion zdaje się mieścić nie objaśnienie, ale tylko powtórzenie zawartego w bajce porównania, mordax = dicax; inimico, invido, maledico dente petere,

http://rcin.org.pl

In ófficinam fábri venit vípera.
Haec cúm tentaret, sí qua res essét cibi,
Limám momordit. Illa contra cóntumax:
Quid me, ínquit, stulta dénte captas laédere,
Omne ássuevi férrum quae corródere?

Fab. XII.

CANIS PER FLUVIUM CARNEM FERENS.

Ammíttit merito próprium qui alienum áppetit.
Canís per flumen cárnem dum ferrét natans,

---

mordere, capere = maledictis incessere, vexare, laedere były to wyrażenia powszechnie używane i zrozumiałe. — improbo porówn. VI, 7. X, 6.

2. argumentum w ogóle znaczy to co służy za środek do udowodnienia; mianowicie dowód wyprowadzony z podobieństwa znamion (porównania), se describi sentiat, porówn. I, 3.

4. tentaret = tangendo exploraret. — si, jak ei oznacza wątpliwość: czy może; porówn. XXI, 4. tentans, an czyby nie. — esset nie odnosi się do ima, lecz jest niezależne: czyby tam nie było co do zjedzenia.

5. contra inquit contumax uporczywie silny opór stawiając.

6. captare (właściwie: uchwycić: ztąd czyhać na co) z infinit. jest poetycznym zwrotem.

7. assuevi czterozgł. porówn. XLIV. 5 i XXII, 3.

Ze słów promythionu należałoby się spodziewać, że żmija usiłując skaleczyć pilnik sama doznała uszkodzenia. Ztąd trafna dałaby się wyprowadzić przestroga dla tego, qui mordaciorem mordet. Tymczasem pilnik (któremu dziwnym sposobem nasuwa się spostrzeżenie, jakie raczéj ktoś trzeci uczyniéby przy tém zdarzeniu powinien) przez słowa omne assuevi dostatecznie oznajmia, co spotka żmiję jeśli zamiaru swego nie zaniecha.

Fab. XII.

1. merito słusznie, nie zawiera się w samej bajce, ale jest tylko mniemaniem bajkopisarza, zaś qui alienum

http://rcin.org.pl

Lymphárum in speculo vídit simulacrúm suum,
Aliámque praedam ab álio cane ferrí putans,
Erípere voluit: vérum decepta áviditas
Et quém tenebat óre dimisít cibum,
Nec quém petebat pótuit adeo attíngere.

Fab. XIII.

OVIS, CERVUS ET LUPUS.

Fraudátor hominem cúm vocat sponsum ímprobum

---

appetit w przeciwstawieniu do proprium nasuwał, fałszywe mniemanie, jakoby pies dla tego tylko tracił własne, że (jako łupieżca—co jest tylko poboczną okolicznością) sięga po cudzą własność, kiedy on raczéj to, co ma, utraca przez swoją chciwość (jako nienasycony, porówn. 5. verum decepta aviditas etc.) —dla tego też w greckiéj opowieści nauka moralna zastosowana jest do Πλεονέκτης (ten który więcéj pragnie nad to, co ma, chciwy).

2. dum (temporale) w znaczeniu: podczas gdy połączone (przeciw regule) z Conj.— tylko w poezyi i późniejszéj prozie.

3. Lympha = aqua tylko w poezyi.

5. aviditas Chciwość jest to siła, co działa w psie i kieruje jego postępkami; ztąd poeta przypisuje jéj wszystko to, co właściwie psu z powodu, jego chciwości przyznać należy. Śmiała przenośnia, jaką się autor posługuje przy uosabianiu oderwanych pojęć, w tém znajduje swoje usprawiedliwienie i wyjaśnienie, że właśnie wszystkie jego osoby są przedstawicielami oderwanych pojęć, — porówn. przykłady w XVIII, 12 corvi stupor ingemuit. XXIV, 11 improbitas (leonis) praedam abstulit, XXIII, 11 periclitatur magnitudo principum. XL, 13 tuta est hominum tenuitas. XXXIII, 9 spes fefellit audaciam. LV, 18, quorum stultitia quaestus impudentiae est. XLVII, 11 quorum privata servit utilitas sibi.

7. Nec — adeo. Adeo non po poprzedzającém przeczeniu (które tu zawarte jest w dimisit = non retinuit) znaczy: a tém mniéj, a cóż dopiero, żeby.

http://rcin.org.pl

Non rem éxpedire, séd malum dare éxpetit.
Ovém rogabat cérvus modium trítici
Lupó sponsore, at ílla praemetuéns dolum:
Rapere átque abire sémper adsuevít lupus,
Tu dé conspectu fúgere veloci ímpetu:
Ubi vós requiram, cúm dies advénerit?

Fab. XIV.

OVIS, CANIS ET LUPUS.

Solént mendaces lúere poenas málefici.
Calúmniator áb ove cum peterét canis

Fab. XIII.

1. Że oszust stawiając nierzetelnego poręczyciela, dąży do oszustwa, to nie potrzebuje żadnego dowodzenia. Właściwie Epimythion powinnoby zawierać taką myśl: kto stawia na poręczyciela **homo improbus** dąży do tego aby się oszustem pokazał.

2. **rem expedire** w ogóle: rzecz jaką załatwić, mianowicie mówi się o dłużniku uiszczającym się z długu. — **malum dare** krzywdę wyrządzić, ogólniejsze oznaczenie zła (szkody, **damnum**), o jakiém tu jest mowa.

7. **requirere** szukać, dochodzić czegoś, co jest potrzebném do pewnego celu. — **dies** często bez żadnego określenia: dzień w pewnym celu oznaczony, mianowicie jak w tém miejscu, dzień wypłaty (termin).

Fab. XIV.

1. **mendaces** jest zanadto ogólném pojęciem i dla tego bliższe jego określenie znajduje się w dodatku 1. p. **malefici** (i); bajką bowiem dotyczy tych tylko kłamców, którzy kłamią w złośliwym zamiarze (**calumniatores**), a zatém stają się winnymi karygodnego **maleficium**. Ztąd 9 **merces fraudis**.

2. Rzeczowna forma przy-

http://rcin.org.pl

Quem cómmodasse pánem se conténderet,.
Lupús citatus téstis non unúm modo
Debéri dixit, vérum affirmavít decem.
Ovís damnata fálso testimónio
Quod nón debebat sólvit.. Post paucós diés
Bidéns iacentem in fóvea conspexít lupum.
Haec, ínquit, merces fraudis a superís datur.

Fab. XV.

CANIS ET CORCODILUS.

Consília qui dant práva cautis hóminibus
Et pérdunt operam et déridentur túrpiter.

---

miotnika (calumniator) uwydatnia to, że pies w swojém oskarżeniu (cum peteret) przedstawiał się jako osobistość podobnego charakteru. **Calumniator** jest mianowicie ten, kto w sprawach sądowych jako oszust występuje. Podobnie **petere** mówi się o tym, kto występuje w sądzie jako oskarżyciel (petitor), ażeby na drodze sądowéj odebrać swoją własność (rem suam).

3. **contendere** wyraźnie coś twierdzić, utrzymywać, z gotowością zbicia mogących się zdarzyć zarzutów.
Chociaż do oznajmienia przez psa uczynionego należy nie **contenderet** lecz **commodasse**, to jednak **contenderet** położone jest w Conj. gdyż quem c. p. s. **contenderet** co do myśli = quem commodasset, ut contendebat, porówn. Cic. Off. 1, 30 **Cum enim Hannibalis permissu exisset de castris, rediit paulo post, quod se oblitum nescio quid diceret**, t. j. quod, ut dicebat, nescio quid oblitus esset.

8. **Bidens** właściwie owca na ofiarę poświęcona, tu dla rozmaitości zamiast **ovis**. — **fovea** w dole przygotowanym dla złapania wilka.

Jeżeli bajkopisarz wspomina tylko o karze, jaka spotkała wilka, to do téj wzmianki wtém ma zasadę, że wilk pokazuje się tu głównym złoczyńcą, gdyż powoduje się nie chęcią własnéj korzyści,

http://rcin.org.pl

Canés currentes bíbere in Nilo flúmine,
A córcodilis né rapiantur, tráditum est.
Igitúr cum currens bíbere coepissét canis,
Stc córcodilus: quám libet lambe ótio,
Nolí vereri. At ílle: facerem mehércule,
Nisi ésse scirem cárnis te cupidúm meae.

Fab. XVI.

ASINUS ET GALLI.

Qui nátus est infélix non vitám modo
Tristém decurrit, vérum post obítum quoque

---

jąk to czyni pies jako petitor, ale samą tylko złośliwością jako testis; a zatém z daleko większą chytrością od psa kłamie. Przypadko we zaś nieszczęście wilka w powszechném mniemaniu ludu tłómaczy się jako kara nieba.

Fab. XV.

1. pravum consilium, przeciwstawienie rectum consilium (różne od stultum consilium porówn. V, 1), rada prowadząca do błędu, udzielona zaś w zamiarze oszukania staje się dolosum consilium.

3. currentes właściwie, biegnący t. j. w biegu (curriculi, cursim) — w łacinie mianowicie w języku poetycznym, określenie czynności lub stanu subjektu wyraża się w formie przymiotnika zamiast przysłówka.

4 córcodilus=crocodilus.

6. quam libet jak się podoba, według upodobania. — lambe=bibe, o ile pies używa języka zamiast łyżki do picia, porówn. XLII, 8 i XLVII, 7. — otio tyle co otiose przeciwstawienie cito, gdyż ten, kto ma czas, zwykle wolno bierze się do rzeczy.

7. Noli porówn. VI, 4.— mehercule, z powodu zlania się dwóch pierwszych zgłosek w jedną, jest trzyzgłoskowe: porówn. LX, 22. XLVII, 1.

Fab. XVI.

1. Qui etc. kto się nieszczęśliwym urodził, t. j. zaraz przy urodzeniu do nieszczęścia jest przezn aczony,

http://rcin.org.pl

Perséquitur illum dúra fati míseria.
Gallí Cybebes círcum pagos dúcere
Asinúm solebant báiulantem sárcinas.
Is cúm labore et plágis esset mórtuus,
Detrácta pelle síbi facerunt tympana.
Rogáti mox a quódam, delició suo
Quidnám fecissent? hóc locuti súnt modo:
Putábat se post mórtem securúm fore;
Ecce áliae plagae cóngeruntur mórtuo.

---

dziecię nieszczęścia. — **vitam tristem** życie pędzone w smutku.

2. **decurrit** o ile życie wyobrażamy sobie jako przestrzeń do przebycia (ztąd **spatium vitae**), poczynając od punktu wyjścia (urodzenia się) aż do końca (śmierci).

3. **dura fati miseria** nie stoi zamiast **duri fati miseria**, bo i sama **miseria** nazywa się **dura**, o ile nieubłagana surowość daje wyobrażenie jakiegoś ucisku trudnego do zniesienia.

4. **Galli**, taką nazwę kapłani bogini Cybele mieli otrzymać od rzeki Gallus w Galacyi (w Azyi mniejszéj). — **circum pagos** po wsiach, gdyż kapłani w hałaśliwéj processyi przechodzili z miejsca do miejsca żebrząc po drodze.

7. **detracta pelle** etc. skóra bowiem ośla służyła im za materyał, z którego robili tympany (od τύπτω, τύπανον, τύμπανον) ręczne bębenki.

8. **delicio** etc. co zrobili, co poczęli ze swym faworytem? porówn. XXX, 4. Forma: **quid fecisti** z Abl. (wyrażającym pewien wzgląd, który wyraźnie da się oznaczyć przez przyimek **facere de** —) szczególniéj wtedy się używa, kiedy czujemy brak czegoś i dopytujemy, co się z tém stało.

10. **securus** bez trosk, o tym, kto uważa się w mocności uwolnienia się od trosk i dla tego spokojnym się czuje; porówn. XXVI, 9.

11. **Ecce** wskazując na zadziwiające zjawisko, porówn. en XXVI, 8. LX, 38. **aliae** inne dalsze w kolei czasu nowe.

http://rcin.org.pl

Fab. XVII.

MALAS ESSE DIVITIAS.

Opés invisae mérito sunt fortí viro,
Quia díves arca véram laudem intércipit.
Coclo receptus própter virtutem Hércules
Cum grátulantes pérsalutassét deos,
Veniénte Pluto, quí Fortunae est fílius,
Avértit oculos. Caúsam quaesivít pater.
Odi, ínquit, illum, quiá malis amícus est
Simúlque obiecto cúncta corrumpít lucro.

Fab. XVIII.

DE CAPRIS BARBATIS.

Barbám capellae cum ímpetrassent áb Jove,
Hircí maerentes índignari coéperunt,

Fab. XVII.

1. Promythion nie tylko jest zbyteczne,—bo objaśnienie postępowania Herkulesa podane jest w saméj bajce; ale nawet nie zgadza się z témże objaśnieniem. Promythion opiewa, że bohater gardzi bogactwem, jako przynoszącém uszczerbek sławie; odmiennie w bajce Herkules powiada, że nienawidzi bożka bogactw, ponieważ ten okazuje się łaskawym dla złych ludzi i wszystko psuje swemi ponętami. Zdanie takie cechuje nie bohatera, mającego na celu sławę, lecz człowieka moralnego, dbającego o dobro obyczajów.

2. **dives arca v. l. intercipit** o ile samolubna dążność do zbogacenia swojéj szkatuły staje na przeszkodzie w osiągnięciu prawdziwéj zasługi, i podkopuje niejako sławę, jakby się udziałem naszym stać mogła.

5. **Plutus** bożek bogactw od Greków pożyczony i dla tego bliżéj określony przez **qui F. e. f.**

6. **pater** Jupiter, który był ojcem Herkulesa.

8. **obiecto lucro** przez zysk, jaki im jakby ponętny przy-

http://rcin.org.pl

Quod dignitatem féminae aequassént suam.
Sinite, inquit, illas glória vaná frui
Et úsurpare véstri ornatum múneris,
Parés dum non sint véstrae fortitúdini.
Hoc árgumentum mónet, ut sustineás tibi
Habitu ésse similes, quí sint virtute ímpares.

---

smak nastręcza. — **cuncta** nie = **cunctos**, ale w ogólniejszém znaczeniu „wszystko," o ile zgubny wpływ Plutosa rozciąga się nie tylko na ludzi, ale i na wsze rzeczy ludzkie.

Fab. XVIII.

1. **impetrassent** t. j. precando et exorando.

2. **indignari** (porównaj XXXIII, 7). — **quod** dawały poznać swoje niezadowolenie przez to, że; porówn. LI, 1. — **coeperunt** (podobnie **incipit** XLVIII, 5. **occoepit** LVI, 7) z Infinit. zamiast tempus finitum, bardzo często używa się w obrazowych opisach dla uobecnienia czynności w jéj początku. Jak tu **coepĕrunt**, tak w Lib. III, 2, 19 **laesĕrunt**. ib. 8, **inspexĕrunt**, Lib. IV, 19, 6 **abiĕrunt**, LVII, 24 **abiĕrunt**.

2. **dignitatem suam**, o ile broda jest oznaką męzkiéj godności i powagi. — **aequare** dorównać, a skutek téj czynności wyraża się przez **parem esse** być równym.

4. **vanus** tak jak **inanis** czczy, próżny — różnica zaś między dwoma temi przymiotnikami polega na tém, że **inanis** oznacza brak treści, próżnię; **vanus** zaś daje wyobrażenie pozornego napełnienia próżni, treścią, porówn. XLVII, 8. 12.

5. **usurpare** w codziennėm, powszechném użyciu: mieć, nosić.—**munus** powołanie, porówn. Cic. Tusc. V, 13, 38 **earum** (bestiarum) **quaeque suum tenens munus** (przeznaczenie przez naturę wskazane).

6. **dum** właściwie: podczas gdy; tak długo, jak; stąd: o ile; pod warunkiem, że; jeżeli tylko, — z Conj.

7. **argumentum** porówn. XI, 2. — **sustinere** właściwie: podpierając coś, utrzymać ztąd przykrości wytrwale znosić, z cierpliwością wytrzymać, porówn. XLIII, 11.

8. **habitus** daje ogólne pojęcie przymiotów, stanu, położenia, okoliczności i stosunków, w jakich się kto znajduje, porów. XLIII, 2; tu stanowi przeciwstawienie zewnętrznych kształtów do wewnętrznéj dzielności (**virtus**).

http://rcin.org.pl

Fab. XIX.

RANAE AD SOLEM.

Vicíni furis célebres vidit núptias
Aesópus et contínuo narrare íncipit:
Uxórem quondam Sól cum vellet dúcere,
Clamórem ranae sústulere ad sídera.
Convício permótus quaerit Júppiter
Causám querelae. Quaédam tum stagni íncola:
Nunc, ínquit, omnes únus exurít lacus
Cogítque miseras árida sede émori.
Quidnám futurum est, sí crearit líberos?

Fab. XIX.

1. **celebres nuptias** wesele uroczyście przez liczne zgromadzenie obchodzone.

2. **vidit et incipit** bo zaczęcie opowiadania przypada jednocześnie z chwilą postrzeżenia uroczystości weselnéj. — Ta sama forma Promythionu (pokazująca do czego odnosi się bajka przez podanie okoliczności, w jakich powiedzianą została) znajduje się i w XXV. LIX. — Przypuszczenie, że dzieci złych będą także złemi, opiera się na przysłowiu (pod pewnym tylko względem prawdziwém): nie daleko jabłko pada od jabłoni.

4. **clamor** skrzeczenie, jakie żaby połączonemi głosy jako **convicium** (porówn. LVI, 3) a żałobnym tonem jako **querela** wydają.

6. **stagni incola** zamiast **rana** bardzo stosownie, bo tu jest mowa właśnie o niebezpieczeństwie siedziby (8 **sedes**, porówn. XLIII, 13) żabom przeznaczonéj.

8. **emori** pobobnie jak **exurit** hyperbolicznie, porówn. VIII, 6; bo jeśli już sam bożek słońca wszystkie bagna zupełnie osuszył i przez to żaby o śmierć przyprawił, to w takim razie nie miały się czego obawiać.

8. **quid futurum est** — si co się stanie, jeżeli (z wyrażeniem obawy).

http://rcin.org.pl

Fab. XX.

ASINUS AD SENEM PASTOREM.

In principátu commutándo saépius
Nil praéter dómini nómen mutant paúperes.
Id ésse vérum párva haec fábula índicat.
Aséllum in práto tímidus páscebát senéx.
Is hóstium clamóre súbito térritus
Suadébat ásino fúgere; né possét capi.
At ílle léntus: quaéso, núm binás mihi
Clitéllas impositúrum victórem putás?
Senéx negávit. Ergo quíd refért mea,
Cui serviam? clitéllas dum portém meas.

Fab. XX

1. **saepius** wśród mnogich wydarzeń (dzieje się tak, jak opiewa bajka), tak samo **saepe** w XLV, 2. LVII, 2. **fere** XXVIII, 2. **plérumque** LVI, 2. **solere** XIV, 1. LX, 1. ogranicza zdanie nie dające się zastosować do każdego zdarzenia, przeciwnie **nunquam** XXXIV 1. **quicunque** XXIII, 10. XXVII, 1. XLVI, 1. dobitnie wyrażają ogólną ważność zdania.

2. **domini nomen** zamiast (jakby tego proza wymagała) **nomen domini**, bo przez takie przestawienie zyskuje się akcent przypadający na wyraz **nomen**. — **pauperes** stanowiący najniższą klassę narodu, porówn. XXIII, 13 **minuta plebes**. XXXIX, 1 **humiles**.

4. **Asellus**, imię zdrobniałe daje wyobrażenie małéj wartości przedmiotu, tak, że **asellus** = **vilis asinus**, porówn. XLIV, 3.

6. **suadebat** z samym Inf. **fugere** (doradzał mu ucieczkę) nie jest nic nadzwyczajnego, bo zwyczaj poetycki dozwala nawet Inf. połączony z imieniem czynić zależnym od **suadere**.

7. **lentus** osiel flegmatycznym jest z natury, a ponieważ nie widzi potrzeby pozbyć się jéj, odpowiada jako

http://rcin.org.pl

Fab. XXI.

CANIS FIDELIS.

Repénte liberális stultis grátus est,
Rerúm peritis írritos tendít dolos.
Noctúrnus cum fur pánem misissét cani,
Obiécto tentans án cibo possét capi;
Heus, ínquit, linguam vís meam praeclúdere,

---

lentus obojętnym tonem; porówn. XV, 3. Tak samo XLVI, 10 **At ille exspirans.** XLI, 10 **Tum mœstus ille.** XLII, 6 **Laniger contra timens.** XLIV, 12 **Tunc ille insolens** domyśla się ait, inquit. — **binas**, ponieważ **clitellae** używa się tylko w Plur. 10. **dum** porówn. XVIII, 6. — Mylném jest tłómaczenie: „zostałem jednak przy noszeniu ciężarów" bo myślą osła nie jest to, że się nie uwolnił od noszenia swego siodła, ale, że nie więcéj nie może mieć do noszenia, jak tylko siodło. Jakoż i promythion należy rozumiéć nie tak, że ubodzy przy zmianie rządu nie mają się spodziewać polepszenia bytu, — ale że nie potrzebują obawiać się pogorszenia onego.

Fab. XXI.

1. **Repente liberalis** (porówn. XLIV, 1) nagle hojny t. j. taki, który się niespodzianie hojnym pokazuje; ztąd **subita benignitas** (7) łaskawość, dobroć niespodziewana. — **gratus** pożądany, z serdecznością przyjęty, porówn. XLVII, 5.

2. **Rerum peritus** jest ten, kto z doświadczenia poznał naturę, stosunki i zmiany rzeczy, a ztąd przez doświadczenie stał się roztropnym, — w przeciwstawieniu do **stultus**, który w każdéj okoliczności z powodu opacznego pojmowania rzeczy głupcem się okazuje — **tendere** wyrażenie wzięte z języka myśliwskiego (przenośnia opiera się na podobieństwie rozciągania sieci) podobnie jak 4 **capere** (łapać, ogłupiając kogoś dla swoich celów zjednywać)

Ze zbiorów
http://rcin.org.pl

Ne látrem pro re dómini? Multum fálleris.
Namque ísta subita mé iubet benígnitas
Vigiláre, facias né mea culpá lucrum.

Fab. XXII.

MILVUS ET COLUMBAE.

Qui sé committit hómini tutandum ímprobo,
Auxília dum requírit, exitium ínvenit.
Colúmbae saepe cúm fugissent míluum

---

3. **Nocturnus** ten, co w czasie nocy trudni się swojém rzemiosłem. Cic. p. Mil. 3. 9 **nocturnus** — **diurnus** fur. 6. **res domini** rzeczy do pana należące, jego własność.

Fab. XXII.

1. **improbo** porówn. VI, 7.

2. **auxilia** pomoc często udzielana (w razach potrzeby), dla tego Plur. przeciwnie **exitium** zgubny koniec, zguba, stosownie do natury tego pojęcia w Sing.

3. **miluum** trzyzgłoskowe, środkowe bowiem u brzmi nie jak spółgłoska ale jak samogłoska, porówn. XI, 7. XLIV, 5. LIX, 8.

4. **penna** podobnie jak **crinis, capillus** i t. p. imię zbiorowe: „pierze." — nex śmierć w skutek zabicia, morderstwa, porówn. XXIII, 3. XLII, 13. XLVII, 1. XLIX, 17. LIX. 25.

6. **genus** zyczajnie używane dla oznaczenia indywiduów pod względem swego rodzajnego pokrewieństwa i rodzajowych własności, porówn. XLIII, 10. LIX, 15.

7. **aevum ducere** w znaczeniu **aetatem, vitam agere.** ze względu na trwanie życia.

8. **potius ducitis — quam creatis,** wedle wyrażenia łacińskiego: wolicie czynić pierwsze, niż drugie — po polsku: wolicie — aniżeli i t. d. — **icto foedere** zawarłszy (formalną a z tąd nienaruszalną) umowę.

9. **Qui = ut is** taki, który by; w tym celu, żeby. — **praestare** o ile tu jest mowa o wypełnieniu powinności (na

http://rcin.org.pl

Et céleritate pénnae vitassént necem,
Consílium raptor vértit ad falláciam
Et génus inerme táli decepít dolo:
Quaré sollicitum pótius aevum dúcitis,
Quam régem me creátis icto foédere,
Qui vós ab omni tútas praestem iniúria?
Illaé credentes, trádunt sese míluo,
Qui régnum adeptus coépit vesci síngulas
Et éxercere impérium saevis únguibus.
Tunc dé reliquis úna: merito pléctimur.

Fab. XXIII.

PUGNA MURIUM ET MUSTELARUM.

Cum vícti mures mústelarum exércitu
Fugerént et artos círcum trepidarént cavos,

---

mocy umowy zawartéj z gołębiami).

10 **credentes** nie zamiast **credulae**, lecz rozumiéć należy w właściwem znaczeniu (fidem habentes milui dictis).

11. **vesci** z Accus. u wzorowych pisarzy tylko z Abl. — **singulas** jednego po drugim.

13. **de** od, z, daje wyobrażenie oddzielenia, odłączenia, e zaś wyłączenia. — **reliquis** cztery zgłoskowe, porówn. 3.—**plecti** wycierpieć, ponieść karę, używa się tylko w Pass.

Promythion opiewa, że kto się powierza opiece złoczyńcy, znajduje zamiast szukanéj obrony własną zgubę. Gołębie atoli nie powierzają się pierwszemu lepszemu złoczyńcy, w głupiéj, jak się zwykle zdarza, nadziei, że ten wyjątkowo względem nich nie będzie okrutnym; ale oddają się pod opiekę własnego ciemiężcy, ciesząc się nadzieją, że będzie na przyszłość ich obrońcą, nawet przeciwko sobie samemu. To nie tylko nie odpowiada promythionowi, ale nie ma nawet najmniejszego prawdopodobieństwa. Bajkopisarz powinien był raczéj kazać gołębiom szukać obrony nie u własnego ciemiężcy, ale u innego jakiego złoczyńcy (drapieżnego ptaka).

Fundacji im. J. I. Michalskich
Ze zbiorów

http://rcin.org.pl

Aegré recepti támen evaserúnt necem.
Ducés eorum, quí capitibus córnua
Suís ligarant, út conspicuum in proélio
Habérent signum, quód sequerentur mílites,
Haesére in portis súntquè capti ab hóstibus;
Quos ímmolatos víctor avidis déntibus
Capácis alvi mérsit tartareó specu.
Quemcúnque populum trístis eventús premit,
Periclitatur mágnitudo príncipum:
Minúta plebes fácili praesidió latet.

Fab. XXIII.

1. **exercitu** zamiast. Abl. z przyimkiem **ab**.

2. **artus** od arceo=arctus przymiotnie. — **trepidare** maluje trwożliwy pośpiech, z jakim myszy na około nór krążyły. — **cavus** podobnie jak **cavum** rzeczownie.

3. **Aegre** z trudnością i niebezpieczeństwem, — **recepti** domyśla się **cavis**, porówn. XLIX, 9. — **evadere** z Accus. to samo co effugere, evitare uniknąć, przeciwnie porówn. XXIV, 11.

4. **cornua**. Rogi na hełmach były oznaką wyższych stopni wojskowych.

5. **ligarant** nie zamiast **alligarant**, lecz **ligare** z Dat. dostatecznem jest do oznaczenia przywiązania. — Szyk: **ut milites haberent signum, quod** etc.

7. **Haerere** nie wisieć w znaczeniu być swobodnie do czegoś przyczepionym; lecz stale pozostawać, tkwić, nie módz odejść, porówn. XXIV, 11. XXXV, 4. — **portae** przenośnie: wnijścia do nór.

8. **avidis dentibus**, uważać należy za Dat. Wyrażenia umyślnie napuszone i heroiczny ton opowiadania zastosowany do przedmiotu poziomego tem więcej uwydatniają śmieszną jego stronę. Jak zwycięzki bohater poświęca nieprzyjaciela bogom podziemnym na ofiarę i do **Orcus** go posyla, tak tu zwycięzca ofiaruje nieprzyjaciół chciwym swym zębom a otchłani swego brzucha każe stać się dla nich Tartarem.

10. **Quemcunque** nie: jeżeli pewien, jakiś naród, ale: którykolwiek naród (dla nadania zdaniu ważności ogólnej, porówn. XX, 1), po czem właściwie powinno nastąpić **apud eum periclitatur** i t. d. — **eventus** skutek, następstwo,

http://rcin.org.pl

Fab. XXIV.

VULPES ET CAPER.

Homo in periclum simul ac venit callidus,
Reperíre effugium quaérit alteriús malo.
Cum décidisset vúlpes in puteum ínscia
Et áltiore claúderetur márgine,
Devenit hircus sítiens in eundém locum;
Simúl rogavit, ésset an dulcís liquor

---

tu o rezultacie wojennego starcia, stąd także wyrażenia wzięte z języka wojennego premere pognębić i 12 praesidium obrona.

12. Minutus właściwie: zmniejszony — mianowicie o mnogości złożonéj z części stosunkowo małych — ztąd mały w właściwém i przenośném znaczeniu tak, że przez minuta plebes (= plebs) oznacza się lud jako mnogość maluczkich w przeciwstawieniu do możnych (principes).

Fab. XXIV.

1. callidus w ogóle: ten, kto się na czemś zna, w szczególe: ten, kto za pomocą intryg umie ciągnąć dla siebie korzyści.

2. Reperire znaleźć, odkryć co dotąd było tajemnicą — kiedy się idzie z zamiarem znalezienia czegoś (quaerendo),—tak się ma do invenire natrafić na co, znaleźć przypadkiem, jak pojęcie rodzajowe do gatunkowego, tak, że każde reperire jest także invenire, ale nie także invenire jest [zarazem reperire, porówn. XXXI, 2. XXIX, 1. Prol. 1. — quaerere z Inf. tylko w języku poetyckim.

3. inscia nie: nierozważnie (imprudens, per imprudentiam), lecz z nieświadomości (ignara, ignorania loci), porówn. XV, 3.

4. altiore, o ile zachodzi tu porównanie wysokości ogrodzenia studni z siłą skoku lisa, porówn. LIII. 2.

http://rcin.org.pl

Et cópiosus. Illa fraudem móliens:
Descende, amice; tánta bonitas ést aquae,
Volúptas ut satiári non possít mea.
Immísit se barbátus. Tum vulpécula
Evásit puteo níxa celsis córnibus
Hircúmque clauso líquit haerentém vado.

Fab. XXV.

DE FORTUNIS HOMINUM.

Cum dé fortunis quídam quereretúr suis,
Aesópus finxit cónsolandi grátia:

---

6. **an.** użycie téj partykuły w pojedynczem pytaniu zależném właściwém jest późniejszéj łacinie, porówn. XXXVII, 5. — **dulcis** smaczna, ponieważ (8 **bonitas**) dobra, t. j czysta i niezepsuta woda. **liquor**=**aqua**.

9. **voluptas** chęć, żądza (tu żądza picia) ze względu na przyjemne uczucie wynikające z jéj zaspokojenia.

barbatus żartobliwe nazwanie kozła, podobnie jak XLIV, 6 **auritulus** o ośle; **barbatus** a nie **barbatulus**, ponieważ (głupi) kozioł przeciwstawia się (przebiegłemu lisiątku jako coś znakomitego — przeciwnie zaś: **auritulus** a nie **auritus**, ponieważ (tchórzliwy) osieł w obec dzielnego lwa przedstawia się jako niepozorne stworzenie. porówn. XLIV, 3.

11. **Evadere** e albo z samym Ablat. w właściwém znaczeniu, przeciwnie porówn. XXIII, 3.

12. **vado** zamiast **in vado**, według dawnego zwyczaju języka łacińskiego sama forma przypadku dostateczną była do oznaczenia różnych stosunków zwykle przez przyimki wyrażanych. — **vadum** woda, o ile rozumiemy wodę łatwą po przebycia, a więc właściwie: płytka woda, kiedy i stojąc i idąc dna dosięgamy

Fab. XXV

1. **Fortunae** okoliczności losowe, w obecnym razie przeciwne, niesprzyjające), jak to się pokazuje z połączenia z **queri**.

http://rcin.org.pl

Vexáta saevis návis tempestátibus
Intér vectorum lácrimas et mortis metum,
Faciem ád serenam súbito ut mutatúr dies,
Ferrí secundis túta coepit flátibus
Nimiáque nautas hílaritate extóllere.
Factús periclis túm gubernatór sophus:
Parcé gaudere opórtet et sensím queri,
Totám quia vitam míscet dolor et gaúdium.

Fab. XXVI.

PASSER ET LEPUS.

Sibi nón cavere et áliis consiliúm dare
Stultum ésse paucis óstendamus vérsibus.

---

2. **finxit** podobnie jak XIX, 2 **narrare incipit** bezpośrednio połączone z samą bajką jako objektem słowa, gdyż **finxit** znaczy tu tyle co **fingens narravit.**

Vexata od **vexare**, które jest frequentativum i intensivum od **vehere.**

4. **inter** między, wśród — dla oznaczenia towarzyszących okoliczności. — **vectores** i 7 **nautae** nie znaczy podróżni i żeglarze, ale są to synonymy: wszyscy znajdujący się na okręcie w przeciwstawieniu do sternika (**gubernator**), który wznosi się do filozoficznego zapatrywania się na świat, a stąd okazuje się mędrcem w wyższém znaczeniu (8 **sophus**, porówn. LII, 9).

5. **dies mutatur** dzień się zmienia, o ile zmienia charakter, jaki mu burza nadaje (t. j. zewnętrzną postać, **facies**, albo mówiąc obrazowo: barwę, strój.

8. **periclis** (= **periculis.** porówn. LVII, VII, 13 **Magno in periclo**) w Plur. ponieważ jest tu mowa o podwójnem doświadczeniu, z którego autor wyprowadza podwójną naukę moralną (Epimythion, porówn. LII. 12).

10. **vitam miscet** etc. nie zamiast **vita miscetur dolore et gaudio** przyczém zawsze potrzeba byłoby dalszego określenia, że właściwie nie życie, ale boleść i radość w życiu przeplatają się lecz poeta chciał to właśnie powiedzieć, że boleść i radość przeplatają życie i czynią je niejako mieszaniną przeróżnych doświadczeń.

http://rcin.org.pl

Oppréssum ab aquila flétus edentém graves
Leporem óbiurgabat pásser. Ubi pernícitas
Nota, ínquit, illa est? quíd ita cessarúnt pedes?
Dum lóquitur, ipsum accípiter nec opinú m rapit
Questúque vano clámitantem intérficit.
Lepús semianimus: mórtis en sociátum!
Qui módo securus nóstra irridebás mala,
Similí querela fáta deplorás tua.

Fab. XXVII.

1. **cavere** z Dat. osoby lub rzeczy troszczyć się o kogoś, **sibi** naprzód położone w przeciwstawieniu do **aliis**. — **consilium dare** domyśla się **cavendi** nie odpowiada myśli zawartéj w bajce, gdyż wróbel w stosunku do zająca nie jest **consiliator** lecz **obiurgator** (4) **irrisor** (9). W ogóle treścią bajki jest to, że nie tyle głupia nieoględność wróbla, ile raczéj złośliwa namiętność karcenia zasłużoną odbiera nagrodę; stąd też wyrazy **Qui modo** etc. jako w saméj bajce zawarty epimythion (porówn. LII, 12) wskazują na odpowiednią temu naukę moralną (kto się z nieszczęścia drugich naigrawa, w mniemaniu, że go nic podobnego spotkać nie może, ten etc).

3. **oppressum ab aquila** i **fletus edentem graves** jako różnorodne określenia nie mogą być połączone przez **et**; pierwsze z nich stanowi razem z rzeczownikiem **leporem** jedną całość, względem któréj drugie jest przymiotną appozycyją; a więc nie: leporem, qui oppressus erat et flebat, lecz: leporem oppressum, qui flebat, porówn. LV, 1. — **fletus edentem graves** gdyż zając wydawał jęki niby ciężko uszy rażące; przeciwnie **questu vano clamitantem**. (7) wróbel bowiem żałosne ale próżne wydawał narzekania.

4. 5. **Ubi pernicitas est** (Praes.), gdzież jest zręczność i giętkość członków? Dla czego jéj teraz nie okazujesz wydzierając się orłowi. **Quid ita cessarunt** (Perf.) **pedes** dla czego ci tak ustały nogi, dla czegoś wprzód nie umknął?

6. **nec opinus** podobnie jak **inopinus** poetycznie; porówn. XV, 3.

8. **semianimus** (czterozgł). napół żywy, wedle naszego wyrażenia: na pół umarły.

9. **mala** podobnie jak 10 **fata** o ile niedola jest wynikiem następstwa lub zbiegu przeciwnych okoliczności.

http://rcin.org.pl

Fab. XXVII.

LUPUS ET VULPES JUDICE SIMIO.

Quicúnque turpi fraúde semel innótuit,
Etiám si verum dícit, ammittít fidem.
Hoc áttestatur brévis Aesopi fábula.
Lupus árguebat vúlpem furti crímine:
Negábat illa se ésse culpae próximam.
Tunc iúdex inter íllos sedit símius.
Utérque causam cúm perorassént suam,
Dixísse fertur símius sententiam:
Tu nón videris pérdidisse, quód petis;
Te crédo surripuísse quod pulchré negas.

Fab. XXVIII.

1. Słusznym jest zarzut, że zawarta w Promythion nauka moralna jest za ogólna. Gdyż nie idzie tu o to, że każdy znany kłamca lub oszust, choćby prawdę mówił (coby mogło się stosować do jednego z kłócących się, gdyż albo wilka albo lisa zeznanie musi być fałszywém) żadnéj nie ma wiary; — lecz tu szczególny zachodzi przypadek, w którym sędzia stanowczo ma rozstrzygnąć o sprzecznych zeznaniach dwóch kłamiących oszustów.—Zadanie trudne do rozwiązania, od którego małpa, jako sędzia, przez to się usuwa, że nie mogąc dopatrzyć się, który z nich dwóch ma słuszność, obudwom przypisuje winę.

5. **proximam.** Stosunek winowajcy do winy oznaczony jest obrazowo; winny jest **proximus**, niewinny **remotus a culpa.** Podobnie **culpae affinem esse.**

6 — 9. **iudicem sedere** zasiadać jako sędzia w sądzie: **causam perorare**, sprawę swoją (dokładnie przedstawić;, **sententiam dare**, wyrzec sąd, wyrok; **petere** porówn. XIV, 2. — wszystko techniczne wyrażenia sądowe.—**simius** męzka forma rzadziéj używana niż żeńska **simia**, podobnie jak **luscinius** za **luscinia**, porówn. LI, 2.

http://rcin.org.pl

Fab. XXVIII.

VULPES ET CORVUS.

Qui sé laudari gaúdet verbis súbdolis
Feré dat poenas túrpi poenténtia.
Cum dé fenestra córvus raptum cáseum
Comésse vellet, célsa residens árbore,
Vulpés hunc vidit, deínde sic coepít loqui:
O quí tuarum córve, pennarum, ést nitor!
Quantúm decoris córpore et vultú geris!

---

10. surripere chyłkiem, milczkiem unieść, porwać. — pulchre podobnie jak greckie καλῶς „dobrze, pięknie," o najwyższéj doskonałości. — quod negas domyśla się te surripuisse.

Fab. XXVIII.

1. Fere w ogóle bez względu na wyjątkowe szczególne przypadki, zwykle, porówn. XX, 1. — dare o ile kara uważaną jest za uiszczenie długu, tak, że ponoszący karę zostaje w takim stosunku do karzącego, jak dłużnik do wierzyciela, dający do obdarzonego.—poenae kara w Plur. o ile kara daje pojęcie cierpień z niéj pochodzących, porówn. LVI, 2.

3. de porówn. XXII, 3.

4. Comesse = Comedere. —residens nie = sedens, lecz residens daje pojęcie siedzenia, spoczynku po poprzednim ruchu; porówn. restitit „stanął" XLV, 3. LII, 2 „zatrzymał się" LIV, 2.

5. deinde dwuzgł. podobnie jak dein jednozgł.—coepit porówn. XVIII, 2.

6. qui nie zamiast quantus ani qualis, lecz oznacza pytanie uczynione w tonie zadziwienia.

7. decor (abstractum) w tym samym stosunku zostaje do decus (concretum), jak ornatus do ornamentum, vestitus do vestimentum. — geris nie „okazujesz" lecz w tem samem znaczeniu, w jakiem gerere mówi się o tém wszystkiém, co przedmiot jako własność swoją posiada, nosi z so-

http://rcin.org.pl

Si vócem haberes, núlla prior alés foret.
At ílle stultus, dúm vult vocem osténdere,
Emísit ore cáseum, quem céleriter
Dolósa vulpes ávidis rapuit déntibus.
Tum démum ingemuit córvi deceptús stupor.

Fab. XXIX.

DUO CALVI.

Invénit calvus fórte in trivio péctinem.
Accéssit alter aéque defectús pilis:

---

bą (vestem, galeam, pharetram. habitum i t. p. gerere).

9. stultus (jak głupiec t. j. w głupi sposób) należy łączyć z dum vult vocem ostendere, bo głupota kruka w tém właśnie leży, że się daje skłonić do wydawania głosu, co koniecznie przyprawia go o stratę własnéj jego zdobyczy.

12. deceptus stupor (porówn. LV, 12) ingemuit XII, 5.

Fab. XXIX.

1. in trivio gdzie dość często można było znaleźć zgubione rzeczy z powodu przechodzenia tędy mnóstwa ludzi.

2. deficere właściwie: umknąć; stąd res me deficit, albo re deficior oznacza nastający brak, niedostatek, porówn. LX, 12. Paulo ante vacua turbam deficiunt loca; stąd też defectus pilis, ten, któremu włosy wyszły i to aeque równie jak owému calvus (quem defecerunt, cui deficiunt, desunt pili); przeciwnie XLVI, 3 Defectus annis leo nie: lew, z którego uleciało życie, lecz lew wycieńczony, osłabiony latami.

3. in commune należy uzupełnić przez conferre lub inne podobne słowo, jak greckie κοινὸς Ἑρμῆς (rzecz znaleziona jako dar Hermesa), zwykły wykrzyknik przy znalezieniu rzeczy, mającéj być obróconą na wspólny pożytek.—quodcunque est nie sit—wedle zwyczaju języka łac. sam byt lub stan jako rzeczywisty wyraża

http://rcin.org.pl

Eia, ínquit, in commúne quodcunque ést lucri!
Osténdit ille praédam et adiecít simul:
Superúm voluntas fávit; sed fato ínvido
Carbónem, ut aiunt, pró thesauro invénimus.
Quem spés delusit, huíc querela cónvenit.

Fab. XXX.

CALVUS ET MUSCA.

Calví momordit músca nudatúm caput;
Quam opprímere captans álapam sibi duxít gravem.
Tuncílla irridens: púnctum volucris párvulae

---

się przez Ind. (est a nie sit aliquid), przymiot zaś oznacza się za pomocą zaimków nieokreślnych z Conj. (qui —qualiscunque, quisquis— etc. sit esset i t. p.)— lucrum rzecz znaleziona jako czysty zysk, praeda jako dobro, które sobie przywłaszczamy i korzystamy zeń przez samo objęcie go w posiadanie.

5. Superum podobnie jak deum, divum starsza forma Genit. Plur. — fato invido skutkiem nieprzyjaznego losu, zawiści losu.

6. Carbonem etc. Przysłowie „węgiel (coś bez wartości) zamiast skarbów znaleźć podobnie jak nauka moralna zawarta w epimythion zupełnie nie są zgodne z treścią bajki, która właściwie uczy, że szczęście (objektywne) żadnéj nie ma wartości, jeżeli się zarazem nie ma zdolności korzystania zeń. Należało więc po fato invido nadmienić o nieudolności znalazców w korzystaniu ze znalezienia (gdyż nie mieli włosów, któreby czesali znalezionym grzebieniem).

Fab. XXX.

1. alapa wszelkie uderzenie ręką w twarz lub głowę; alapam ducere alicui o ile raz zadaje się zamachem ręki; alapa gravis o ile raz niby ciężko upada i ciężko uczuć się daje.

4. quid facies tibi nie: co

http://rcin.org.pl

Voluísti morte ulcísci; quid faciés tibi,
Iniúriae qui addíderis contuméliam?
Respóndit: mecum fácile redeo in grátiam,
Quia nón tuisse méntem laedendí scio.
Sed té. contempti géneris animal improbum,
Quae délectaris bíbere humanum sánguinem,
Optém necare vél maiore incómmodo.
Hoc árgumentum véniam ei darí docet,
Qui cásu peccat. Nám qui consilio ést nocens,
Illum ésse quavis dígnum poena iúdico.

Fab. XXXI.

PULLUS AD MARGARITAM.

In stérquilino púllus gallináceus
Dum quaérit escam, márgaritam répperit.

---

sobie zrobisz? lecz: co zrobisz z sobą, jak względem siebie postąpisz? Podobnie mówi się facere de albo z samym Abl. porówn. XVI. 8.

5. iniuria jest alapa jako czynna obelga, osobista obraza, contumelia jako obelżywe obchodzenie się.

6. redeo in gratiam o ile się przypuszcza, że łysy w pierwszéj chwili z powodu chybionego razu, sam na siebie się gniewał.

7. mens zamiar jako myśl kierująca czynnością.

9. delectari z Inf. poet.

10. Optém przedstawią życzenie nie jako urzeczywistnione, ale jako możliwe, pożądane — vel od velle „nawet.

11. argumentum porówn. XI. 2.

12. est nocens nie = nocet lecz nocens oznacza stały, ciągły przymiot jakiéjś osoby lub rzeczy, objawiający się w szczególnym przypadku; tak że: qui consilio est nocens tyle znaczy co: kto rozmyślnie z zamiarem wyrządzenia złego szkodzi, ten etc.

13. Illum (rozmyślny złoczyńca) w przeciwstawieniu do ei (ten, który przypadkowo, a więc nierozmyślnie grzeszy). — quivis wszelki, jakikolwiek, quilibet pierwszy; quisque każdy bez różnicy.

http://rcin.org.pl

Iaces indigno quánta res, inquít, loco!
Hoc si quis pretii cupidus vidissét tui,
Olím redisses ád splendorem prístinum:
Ego quód te inveni, pótior cui multo ést cibus,
Nec tíbi prodesse néc mihi quicquám potest.
Hoc íllis narro, quí me non intélligunt.

Fab. XXXII.

VENATOR ET CANIS.

Advérsus omnes fórtis velocés féras
Canís cum domino sémper fecissét satis,

Fab. XXXI.

2. **Dum w** zdaniu pobocznem z Praes. hist. w zdaniu zaś głównem Perf. dla żywszego uobecnienia czynności w jéj trwaniu. — **esca** pokarm, o ile służy do zadowolenia żądzy jedzenia, 6 **cibus** o ile jest środkiem pożywienia. — **repperit** w skutek szukania, co tu podobnie jak w XLI, 11 prowadzi do znalezienia rzeczy, któréj właściwie nie miano zamiaru szukać, **b. inveni** bez bliższego określenia jakości znalezienia porówn. XXIV, 2.

3. **jacĕre** tego samego tematu co **jacēre**, właściwie leżéć tam, gdzie porzucono, następnie oznacza leżenie z ujemnéj strony, w przeciwstawieniu do: w należytym zostawać stanie, tu: leżeć w stanie zaniedbania. — **indigno** porówn. XXXIII, 7, 4. **Hoc** to, że tu leżysz.

5. **olim** właściwie tyle co illo (de quo quaeritur) **tempore**, odpowiada naszemu: „w swoim czasie," tak że oznaczenie czasu wyjaśni się dopiero ze związku myśli, w jakim zostaje olim.

8. **Hoc illis narro** porówn. I, 3. — **me** mnie jako pisarza, a zatem: moich bajek. Poeta chce powiedzieć, że czytelnicy nie rozumiejący jego utworów, w tym samym stosunku zostają do jego bajek, co kura do perły; nie mogą oni być pobłażliwą dla jego utworów publicznością, ani też jego bajki dla nich wesołém i pocieszającém czytaniem.

http://rcin.org.pl

Languére coepit ánnis ingravántibus.
Aliquándo obiectus híspidi pugnaé suis
Arrípuit aurem; séd cariosis déntibus
Praedám dimisit. Híc tum venatór dolens
Canem óbiurgabat. Cuí latrans contrá senex:
Non té destituit animus, sed virés meae.
Quod fúimus lauda, sí iam damnas, quód sumus.
Hoc cúr, Philete, scrípserim, pulchré vides.

Fab. XXXIII.

AESOPUS ET PETULANS.

Succéssus ad perníciem stultos dévocat.
Aesópo quidam pétulans lapidem impégerat.

Fab. XXXII.

1. Lekcya: **adversus omnes fortis et velox feras** nie odpowiada temu, co następuje, gdyż pies nie okazuje braku **velocitas** (bo chwyta dzika), lecz nie ma **fortitudo**. Przeciwnie **ferae** słusznie poeta nazywa **veloces**, gdyż pies gończy służy właśnie do tego, żeby dogonić uciekającą zwierzynę.

4. **canis obiectus etc.** pies wysłany do walki z dzikiem — **sus hispidus** (szczeciniasty). podobnie jak LVII, 3 **sus nemoricultrix, sus setosa = aper.**

6. **Hic tum** nie tautologija lecz hic z całego przeciągu danego czasu (tum) uwydatnia jeden główny moment, wtedy to. — Podobnie u Terent. **ibi tum.**

7. **latrans** rzeczownie, porówn. XLII, 6.

8. **destituere** synonymum, z **derelinquere; deserere**, opuścić coś, zostawić. — **animus** odwaga jako siła moralna w przeciwstawieniu do sił fizycznych (**vires**).

9. **damnere** w przeciwstawieniu do **laudare**, mówi się nie tylko o naganie jako oppositum do chwalenia, i o skazaniu na karę t. j. o formal-

http://rcin.org.pl

Tanto ínquit, melior! Assem deinde illí dedit,
Sic prósecutus: plús non habeo mehércule,
Sed únde accipere póssis, monstrabó tibi.
Venit écce dives ét potens, huic símiliter
Impínge lapidem, et dignum accipies praémium.
Persuásus ille fécit quod monitús fuit.
Sed spés fefellit ímpudentem audáciam:
Comprénsus namque poénas persolvít cruce.

---

ném i zupełném potępieniu.

10. hoc etc. W słowach: Quod fuimus etc. zawierających w sobie sens moralny bajki (kończącéj piątą księgę) poeta miał na myśli siebie samego, t. j. ocenienie jego własnéj autorskiéj zasługi; stąd też zwraca się do swego przyjaciela Phileta, który jako taki bardzo dobrze (pulchre) wiedział, do kogo się ten apolog odnosi. Zresztą sama bajka, bynajmniéj nie zdradza starzejącego się i zwątlonego poety, gdyż przeciwnie liczy się do najlepszych jego utworów.

Fab. XXXIII.

1. stultos. Zwyczajnie czytają tu multos, co daje myśl zanadto ogólną i nieodpowiednią treści bajki. Nie ma tu bowiem i nie może być mowy o powodzeniu w ogóle (tak w dobrych jak i złych rzeczach), lecz o powodzeniu jaki ma głupiec ze swego głupiego działania (np. petulans przez swoją petulantia). Wprawdzie i powodzenie w dobréj sprawie może rozumnego przyprawić o stratę, atoli strata taka nie leży w naturze rzeczy, owszem zależną jest od różnych *przypadkowych* okoliczności, które nie mogą być podciągnięte pod ogólną regułę,—devocat porówn. V, 2.

4. prosequi właściwie: przyczepiając się do kogoś iść naprzód. — sic wskazując na następne słowa, a zatem his verbis prosecutus. — plus odnosi się zarówno do habeo jak i do accipere.

7. dignus oznacza nie tylko odpowiednią wartość osoby lub rzeczy w stosunku do przedmiotu (subjektywnie: zasługujący, wart, godny), ale i wartość przedmiotu w stosunku do osoby lub rzeczy (objektywnie: zasłużony) porówn. XXXI, 3, stąd XVIII, 2. indignari XLVI, 10, I, 1 indigne ferre o niezadowoleniu tego, który doznane nieszczęście uważa za niegodne, t. j nieodpowiednie jego zasłudze.

http://rcin.org.pl

Fab. XXXIV.

VACCA ET CAPELLA, OVIS ET LEO.

Nunquam ést fidelis cúm potente sócietas:
Testátur haec fabélla propositúm meum.
Vacca ét capella et pátiens ovis iniúriae
Socií fuere cúm leone in sáltibus.
Hi cúm coepissent cérvum vasti córporis,
Sic ést locutus partibus factis leo:
Ego primam tollo, nomine hoc, quia sum leo;

---

dignum praemium dwuznacznie.

8. Persuasus; przestarzała konstrukcya persuadere aliquem zamiast alicui, używana i w późniejszéj łacinie. — monere przedstawiać komu żeby się zastanowił, zwrócić czyją uwagę na to, co powinien robić lub zaniechać, porówn. Prol. 4. XXXVI, 2.

10. persolvere to samo co solvere, tylko per dobitniéj wyraża czynność już ukończoną.

Fab. XXXIV.

1. Nunquam porówn. XX, 1.

2. propositum meum moje twierdzenie, t. j. to, com sobie obrał za przedmiot mego dowodzenia (thema).

3. Vacca et c., o. et l. w łacinie jeżeli jest kilka równoważnych pojęć, wtedy albo łączą się za pomocą kopuli et dodawanéj do każdego z nich, lub też kopula zupełnie się opuszcza. W nagłówkach przeciwnie pojęcia te łączą się w ten sposób: krowa i koza, owca i lew.

4. socii a nie sociae, ponieważ szczególne znaczenie (wspólnik, towarzysz) tego wyrazu powinno być dotykalne, oznacza przez sam rodzaj rzeczownika (uwłaszcza) że i lew występuje jako socius.

5. vasti corporis nadzwyczaj wielkiego ciała, t. j. nie taki, który miał wielkie ciało, lecz który się składał z wielkiego ciała, był wielkiém ciałem; w innym zwrocie: vastum corpus cervi wielki kawał z ciała sarny.

7. Ego primam etc. Lew

http://rcin.org.pl

Secundam, quia sum fórtis, tribuetís míhi;
Tum, quia plus valeo, mé sequetur tértia;
Malo áfficietur, sí quis quartam tétigerit.
Sic tótam praedam sóla improbitas ábstulit.

Fab. XXXV.

LUPUS ET GRUIS.

Qui prétium meriti ab ímprobis desíderat,
Bis péccat: primum, quóniam indignos ádiuvat;

---

podaje rozmaite pozorne zasady, aby sobie przywłaszczyć różne części (partes) jelenia i dla tego też różnych używa zwrotów mowy. Pierwszą część dla siebie zabiera (tollo) z tytułu, że jest lwem; drugą każe sobie wydzielić (tribuetis) jako słusznie należną jego odwadze i dzielności; trzecia część dla niego przypada (sequetur w znaczeniu res haeredem sequitur t. j. ad heredem transit), ponieważ on ma przewagę sił; co się tycze czwartéj części, to nie podaje żadnéj szczególnej przyczyny przywłaszczenia, oprócz prawa jemu tylko służącego, t. j. prawa silniejszego (quia plus valeo), które w danym razie (si quis)— będzie umiał utrzymać (malo afficietur) i przez odwołanie się doń usunąć wszelkie zdarzyć się mogące protestacye.

11. Sądząc z ostatniego wiersza, poeta zdaje się odbiegać od swego propositum: Nunquam est etc. i naprowadzać raczéj na zdanie: Nunquum est fidelis cum improbo societas. Ale jeżeli oba zdania zrozumiemy jak należy: Nunquam est ponieważ potężny bardzo łatwo może nadużywać swojéj przewagi, i przez to stać się improbus, sprzeczność ta zniesioną zostanie i będziemy mieli właściwy sens moralny.

Fab. XXXV.

1. improbis porówn. VI. 7.
3. deinde (porówn. XXVIII, 5) w przeciwstawieniu do primum.—iam non „już nie"-

http://rcin.org.pl

Impúne abire deínde quia iam nón potest.
Os dévoratum fauce cum haererét lupi,
Magnó dolore víctus coepit síngulos
Illícere pretio, ut íllud extraherént malum.
Tandém persuasa est iúreiurandó gruis
Gulaéque credens cólli longitúdinem
Periculosam fécit medicinám lupo.
A quó cum pactum flágitaret praémium;

Promythion niestosowne jest i samo w sobie i w stosunku do bajki. Samo w sobie niestosowne: bo ten kto oczekuje nagrody od improbus, przez to właśnie błądzi, że wymaga jéj od improbus, od którego dobrego spodziewać się nie należy. Zdanie następnie aż do peccat etc. powinnoby raczéj stać przed zdaniem poprzedzającem qui de improbis bene mereri studet. Podobnie impune — non potest stosować się może tylko do szczególnego przypadku, że improbus jest wstanie szkodzić, gdy mu się wyświadczy jakąś usługę. W stosunku do bajki: ponieważ tylko zdanie poprzedzające Qui desiderat, nie zaś następujące odnosić się może do zórawia, tu bowiem nie bierzemy pod uwagę tego, że on dopomógł improbo, ani też nie może być mowy o niemożliwości bezkarnéj ucieczki, lecz jedynie o stracie pożądanéj a spodziewanéj nagrody.

4. devorare połknąć, pożreć. fauce porówn. XLII, 3, — haerere porówn. XXIII, 7. i XXIV, 12.

5. Magno autor kładąc umyślnie wyraz ten na czele nadał mu prawie to samo znaczenie, które my wyrażamy przez zamianę przymiotnika na rzeczownik (wielkością bolu). — victus, ponieważ wilk nie skłoniłby się do próśb bez walki i przemocy. — coepit porówn. XVIII, 2. — singulos porówn. LIX, 25.

6. praetium cena odpowiednia wartości rzeczy, 10 praemium nagroda zasługi, 12 merces zapłata za uczynioną przysługę.

7. persuasa porównaj XXXIII, 8. — iureiurando dla wzmocnienia zapewnień wilka, które ponieważ dorozumiewają się same przez się, nie potrzebują dalszych wyjaśnień — gruis dawniejsza pełna forma, później skrócona w grus.

8. longitudinem wyraża pojęcie długości nie tylko przez swe znaczenie, lecz tém bardziéj uwidocznia je skutkiem długości wyrazu.

9. periculosam, po poprze-

http://rcin.org.pl

Ingráta es, inquit, óre quae nostró caput
Incólume abstuleris ét mercedem póstules.

Fab. XXXVI.

CANIS PARTURIENS.

Habént insidias hóminis blanditiaé malí,
Quas út vitemus, vérsus subiectí monent.

---

dzającém credens nie ma żadnéj wątpliwości, do czego ma się ściągać; medicinam facere, trudnić się sztuką lekarską, porównaj LV, 2 z Dativ. komuś przynieść pomoc lekarską, i w tym razie stosownie, gdyż medicina obejmuje w sobie i chirurgiją. Porówn. także VI, 3.

10. A quo porówn. III, 3. — flagitare oznacza gwałtowne, usilne, natarczywe domaganie się, przeciwnie 12 postulare jedynie samą chęć posiadania, żądanie.

11. quae z Conj. porówn. XLV, 13.

12. quae abstuleris et postules nie zamiast quae, cum abstuleris postules, lecz abstuleris i postules jako pojęcia współrzędne połączone są przez et, ponieważ wilk dla tego właśnie wyrzuca żórawiowi niewdzięczność, że ten chciałby z jedną korzyścią (bezkarną ucieczką) połączyć drugą (nagrodę), a zatem wymaga i jednego i drugiego (podwójnego wynagrodzenia).

Fab. XXXVI.

1. Habere o wszelkiéj jakiéjkolwiek własności, mieć coś do siebie, w sobie, przy sobie, nosić z sobą, porówn. XLV. 15.

2. Quas porówn. III, 3.— subiecti o ile wiersze w piśmie jedne wyżéj (supra, superius), drugie niżéj (infra, inferius) są umieszczone; to samo co my wyrażamy przez „następne."— monent porówn. XXXIII, 8.

3. alteram porówn. XXIV. 2.

4. fetus, płód, szczenięta w mnogości na świat wydane (7 catuli), które wzmogłszy się w siłę (firmiores) stają po stronie matki, jako jéj rodzi-

http://rcin.org.pl

Canís parturiens cúm rogasset álteram,
Ut fétum in eius túgurio depóneret,
Facíle impetravit. Deín reposcentí locum
Precés admovit, témpus exoráns breve,
Dum fírmiores cátulos posset dúcere.
Hoc quóque consumpto flágitare válidius
Utílla coepit: sí mihi et turbaé meae
Par, inquit, esse pótueris, cedám loco.

Fab. XXXVII.

RANA RUPTA ET BOS.

Inóps pótentiam dúm vult imitarí, perit.
In práto quondam rána conspexít bovem

---

na (9 turba mea) porówn. LVII, 3. — **ut deponeret** to samo co **ut deponere liceret**, atoli pojęcie **liceret** nie zawiera się w Coni. **deponeret**, lecz leży w saméj naturze rzeczy, prośba bowiem zwrócona do kogo innego ma na celu jakąś zamierzoną czynność, którą tém samém robi zależną od czyjegoś pozwolenia. **deponere** nie złożyć, lecz po prostu położyć, suka bowiem o to tylko z początku prosiła, żeby mogła pozbyć się w jakiéj chałupie swego ciężaru, porówn. LVII, 1.

5. **dein** porówn. XXVIII, 5.

6. **Preces** (porówn. XLIX, 14) **admovere** użyć próśb (jako środka do wzruszenia), wyraża usilniejsze i bardziéj do okoliczności zastosowane proszenie, aniżeli **rogare** (po prostu prosić), porówn. LVI, 7; stąd w stosownym dodatku stoi **exorans** wypraszając, starając, się coś osiągnąć przez prośby; **exorans** bowiem określa bliżéj tylko treść prośby, nie zaś jéj skutek, który dopiero w dalszym ciągu się wyjaśnia.

7. **ducere** prowadzić, wieść jako matka przodująca swemu potomstwu, i wiodąca je z sobą.

8. **flagitare** porówn. XXXV, 10. — **validius** podobnie jak **validissime** jest zwykłą nieskróconą formą compar. od **valde** porówn. LVI, 6.

10. **Par** równy, mianowicie we względzie dzielności w walce tak zaczepnéj, jak i odpornéj, mogący mierzyć się z przeciwnikiem, porówn. XLIX, 17 **impar**. **Si par esse potueris**, nie to samo co **si par**

http://rcin.org.pl

Et tácta invidia tántae magnitúdinis
Rugósam inflavit péllem: tum natós suos
Intérrogavit, án bove esset látior.
Illí negarunt. Rúrsus intendít cutem
Maióre nisu et símili quaesivít modo,
Quis máior esset. Illi dixerúnt bovem.
Novíssime indignáta dum vult válidius
Infláre sese, rúpto iacuit córpore.

Fab. XXXVIII.

VULPES ET CICONIA.

Nullí nocendum: sí quis vero laéserit,
Multándum simili júre fabella ádmonet.

---

fueris, lecz potueris wskazuje na próbę walki, w której przeciwnik ma okazać swą siłę.

Fab XXXVIII.

1. **Inops** pozbawiony środków, i w takim względzie, jaki wypada ze związku mowy (tu w przeciwstawieniu do potens): porówn. XL, 13.

3. **tangere** mówi się często o dotkliwém, obrażającém i drażniącém dotykaniu, tak w właściwém jak i przenośnem znaczeniu, ztąd **tactus** znaczy tknięty, powodowany. — **invidia** oznaczenie przedmiotu zazdrości przez Gen. nie jest nadzwyczajne, gdyż **invidere** używa się także jako słowo przechodnie.

4. **rugosam**, zmarszczona, a więc zdolna do rozszerzania się skóra, dająca żabie możność nadęcia się. — **pellis** różni się od **cutis** (6) nie tém, żeby miała znaczyć skórę ściągniętą w przeciwstawieniu do będącéj na ciele, lecz oznacza skórę grubszą, ordynarniejszą w przeciwstawieniu do cieńszéj i delikatniejszéj, stąd też marszczkowatą skórę jeszcze nie nadętéj żaby stosownie nazwał autor **pellis**.

5. **an** porówn. XXIV, 5. — **latior** szerszy, więcéj zajmujący miejsca, większy.

8. **Quis** przeciw prawidłu zamiast **uter**.

9. **Novissime** o czasie: dopiero co, niedawno, ztąd o stopniowém następstwie: wresz-

http://rcin.org.pl

Vulpés ad coenam dícitur cicóniam
Prior ínvitasse etílli in patena líquidam
Posuísse sorbitiónem, quam nulló modo
Gustáre esuriens pótuerit cicónia.
Quae vúlpem cum revocásset, intritó cibo
Plenám lagonam pósuit: huic rostrum ínserens

---

cie, porów. LII. 9; **dum** porów. XXXI, 2. — **validius** porówn. XXXVI, 8.

10. **rumpere** gwałtownie rozedrzeć, rozerwać, porówn. LII, 10. — **rupto iacuit corpore** porówn. V, 4. — **iacuit** (porówn. XXXI, 3) dla unaocznienia żałosnego widoku, jaki na końcu przedstawiła żaba.

Ta sama bajka znajduje się u Horat. S. II, 3, 314, gdzie żaba (w sposób więcej prawdopodobny) chce tylko dorównać wielkiemu zwierzęciu, o którém ktoś jej opowiada, nie zaś przewyższyć wołu, którego przed sobą widzi na własne oczy.

Fab. XXXVIII.

1. **Nulli** wyjątkowo, chociaż często znajduje się u innych pisarzy, zamiast **nemini**; przeciwnie prawie zawsze używa sie **nullius i nullo** w miejsce nieużywanych form **neminis i nemine.**

2. **admonet** (porównaj XXXIII, 8) z Acc. c. inf. gdyż pojęcie konieczności leży w trybie słowa; przeciwnie XLIV, 4 **admonuit, ut terreret.**

Promythion podlega wielu zarzutom. Wątpliwém zdawać się może, czy rozumieć należy **nocendum est** lub też **esse.** W pierwszym razie otrzymujemy myśl zupełnie niezależną od bajki, w drugim taką, jaka w bajce się niezawiera. **Multare simili iure**, zamiast czego Bentley domyśla się **mactare simili vice**, dość dziwnie jest powiedziane. Nauka wypadająca z bajki nie jest ta, że obrażony ma oddawać wet za wet (napomnienie do zemsty), lecz, że obrażający winien być przygotowany na zemstę ze strony obrażonego (ostrzeżenie żeby nie wywoływać zemsty); ponieważ zaś myśl ta bardzo trafnie wypowiedzianą jest w Epimythion, wstęp ten zatem wydaje się zbytecznym zupełnie dodatkiem.

4. **prior** (porówn. XV, 3) w Compar. ponieważ jest tu mowa o dwóch zapraszających (pierwszym i ostatnim). — **liquidam sorbitionem** nie znaczy pokarm, który się czer-

http://rcin.org.pl

Satiátur ipsa et tórquet convivám fame.
Quae cúm lagonae cóllum frustra lámberet,
Peregrínam sic locútam volucrem accépimus:
Sua quísque exempla débet aequo animó pati.

Fab. XXXIX.

RANAE METUENTES TAURORUM PROELIA.

Humilés laborant, úbi potentes díssident.
Rana é palude púgnam taurorum íntuens,

---

pie i który jest płynny, tylko pokarm, który płynny jest dla tego, że się czerpie; przymiotnik nie dodaje żadnej nowej cechy do danego pojęcia, lecz podnosi i wyraźniejszém czyni to, co się już znajduje w samém pojęciu; porówn. Prol. 7 i XLIV, 1, LI, 9 (mutam speciem). — liquidus stosownie do potrzeby wiersza ma długą lub krótką zgłoskę źródłosłowową, nawet u Lukrecyusza; podobnie u Wirgiliusza liquens; porówn. liqueo i liquor.

5. Ponere to samo co apponere, mówi się często o potrawach, postawić przed kimś, porówn. 8, XLVIII, 4; podobnie dla wyrażenia innych stosunków wystarcza samo ponere bez przyimka, porówn. LII, 8. LV, 9. LIX, 19.

6. gustare nie znaczy kosztować (czem nie można było służyć bocianowi) lecz używać; - potuerit zależy nie od quam (w takiem bowiem razie powinnoby stać posset) lecz od oratio indirecta (w oratio directa byłoby potuit).

7 i 10. Quae porówn. III, 3. — revocasset w przeciwstawieniu do prior invitasse = (vocasse). — interere właściwie o pokarmach, które roztarte i skruszone mięszają się z płynem dla rozmiękczenia, ztąd intritus cibus i to samo znaczący rzeczownik intrita, intritum.

8. lagona = lagena.

9. torquet, o ile bocian pozwala, żeby gość dręczony był głodem w odwet za wyrządzoną obrazę.

11. peregrina, bocian jako ptak wędrowny.

12. Suus jeżeli kładzie się przed rzeczownikiem, do którego się odnosi, znaczy tyle

http://rcin.org.pl

Heu quánta nobis ínstat perniciés! ait.
Intérrogata ab ália, cur hoc díceret,
De príncipatu cumílli certarént gregis
Longéque ab ipsis dégerent vitám boves:
Est státio separáta ac diversúm genus;
Sed púlsus regno némoris qui profúgerit
Palúdis in secréta veniet látibula
Et próculcatus óbteret duró pede.
Ita cáput ad nostrum fúror illorum pertinet.

---

co nasze „swój własny" — exempla o ile każdy swojém zachowaniem się względem innych daje im normę do podobnego z sobą postępowania porówn. III. 6.—debet aequo animo pati ponieważ nic takiego nie doznaje, coby mógł sprawiedliwie ze swéj strony za złe poczytywać (iniquo animo pati).

Fab. XXXIX.

1. laborare (w ogóle: znajdować się w trudném, uciążliwém położeniu); w polskim języku dla braku odpowiedniego ogólnego wyrażenia tłomaczy się rozmaicie, stosownie do różnego rodzaju przykrości, o jakich jest mowa.

4. alia porówn. XXIV, 2 o alter i alius.

5. principatum gregis podobnie jak 8 regnum nemoris (gaju w którym pasą się trzody) należy do tego wołu, który zwyciężywszy i rozpędziwszy (porówn. 8 pulsus) swych współzawodników, pozostaje jako pan trzody. Ztąd walka (pugna) przez słowo certare oznacza się jako pojedynek, który rozstrzyga spór na korzyść jednego lub drugiego.

7. Mowa wprost Est statio etc. staje się sama przez się odpowiedzią na uczynione zapytanie, po poprzedzającém interrogata. — statio (miejsce pobytu, siedlisko) o wołach, jak sedes XIX, 8 o żabach, XLIII, 13 o kawkach.

9. secreta latibula nie jest to tautologija, gdyż secretus nie znaczy to samo co latens lecz=semotus (oddalony mianowicie od miejsca, w którem pasą się trzody).

10. proculcatus obteret nadepcze na nas skutkiem nieuważnego stąpnięcia i roztratuje swém twardém kopytem.

11. caput, ponieważ idzie tu o głowę czyli o życie, po-

http://rcin.org.pl

Fab. XL.

MULI DUO ET LATRONES.

Mulí gravati sárcinis ibánt duo:
Unús ferebat físcos cum pecúnia,
Altér tumentes múlto saccos hórdeo.
Ille ónere dives célsa cervice éminet
Clarúmque collo iáctat tintinnábulum.
Comés quieto séquitur et placidó gradu.
Subitó latrones éx insidiis ádvolant
Intérque caedem férro mulum saúciant,

---

równ. LV, 15.—**furor** wściekłość wzniecona przez zażartą walkę. — **pertinere** sięgać aż do czegoś, rozciągać się, stądziałanie, wpływ na coś wydwierać.

Fab. XL.

Bajka ta służyć może za wzór elegancyi i wytworności w przedstawieniu; poeta nie wyszukuje dla każdego pojęcia najstosowniejszego wyrazu, dla każdéj myśli najstosowniejszego wyrażenia, lecz znajduje je bez zbytecznego atarania się, jedynie skutkiem snturalnego taktu.

2. **Unus**, 3 **Alter** wyliczadąc jak kolejno jedna rzecz po jrugiej następuje, porówn. LIV, 2. **alter — alter** stawiając dowolnie rzecz jednę obok drugiéj. — **fisci cum pecunia** koszyki z pieniędzmi, podobnie mówi się: **nummos secum habere**, a nawet bez słowa **homo cum telo** i t. p. porówn. LIII, 8.

4. **onere dives** nie znaczy „bogato obladowany" ani też „obarczony drogocennym ciężarem," lecz sam mul nazwany jest bogatym, ponieważ według jego mniemania posiadał pieniądze, mianowicie jako tragarz niósł je na swym grzbiecie, ztąd 10 **spoliatus 12 nil amisi.** — **celsa cervice** wyniosłym, zadartym karkiem skutkiem dumnéj postawy; **celsus** oznacza to, co się wznosi ponad swoje otoczenie, a zatem nad niém góruje (**eminet**)

5. **clarus** jasny, w połącze

http://rcin.org.pl

Dirípiunt nummos, négligunt vile hordeum.
Spoliátus igitur cásus cum flerét suos,
Equidem, ínquit alter, mé contemptum gaúdeo;
Nam níl amisi néc sum laesus vúlnere.
Hoc árgumento túta est hominum ténuitas;
Magnaé periculo súnt opes obnósciae.

Fab XLI.

EQUUS ET APER.

Equús sedare sólitus quo fuerát sitim
Dum sése aper volútat turbavit vadum.

---

niu z **tintinnabulum**, dźwięczny.

6. **Comes** (towarzysz) kontentujący się podrzędną rolą, **sequitur** (idzie z tyłu), ustępując chętnie pierwszeństwa bogatemu koledze. — **quieto** w przeciwstawieniu do **iactat** etc. o ile chód jest spokojny; **placido** w przeciwstawieniu do **celsa** etc. o ile chód nie zdradza żadnéj namiętności, a zatem spokojnym i powolnym krokiem.

8. **Inter caedem**, poeta o tyle tylko wzmiankuje zamordowanie przewodników, o ile okoliczność ta służy do wyjaśnienia w jaki sposób mul został raniony. Podobnie 9 **diripiunt, negligunt**, asyndetycznie (bez łącznika) są postawione, jako okoliczności, o których tylko krótko i pobieżnie wspomnieć należy. — **mulum** bez bliższego wskazania (który?), gdyż mul niosący złoto w ogóle tak w całém przedstawieniu jak i wczasie potyczki (**inter caedem**) stoi na pierwszym planie.

9. **negligunt** nie uważają na niego, a ztąd pozostawiają go nietkniętym. — **vile** ze względu na wartość jęczmienia w porównaniu z pieniędzmi.

10. **casus suos**, nieszczęścia swoje, które następnie (**Nam nil etc.**) szczególniéj są podane.

11. **Equidem** porówn. XLII, 11.

13. **Hoc argumento** właściwie: jeżeli wychodzimy z tego **argumentum**, bierzemy go za zasadę sądu, a zatem według téj powieści (co się tyczy znaczenia wyrazu zob. XI, 2). — **tenuitas**, związek

http://rcin.org.pl

Hinc órta lis est. Sónipes iratús fero
Auxílium petiit hóminis, quem dorsó levans
Redíit ad hostem. Iáctis hunc telis eques
Postquam interfecit, síc locutus tráditur.
Laetór tulisse auxílium me precibús tuis:
Nam praédam cepi et dídici quam sis útilis.
Atque íta coegit frénos invitúm pati.

---

myśli wskazuje, że rozumieć przez nią należy brak środków, ubóstwo. To samo rozumie się o **opes** porównaj XXXVII, 1. o Abstract. **tenuitas** i **opes** zob. XII, 5.

Fab. XLI.

1. Myśl zawarta w tym okresie jest następująca: koń skrzywdzony został przez dzika, który zamącił wodę służącą mu za napój. Stosownie do tego, zdanie poboczne zawierające główną myśl stoi na początku i to z **equus** na czele, koń bowiem główną grą rolę w całym tym wypadku. Zwykły sposób szykowania: **aper, dum volutat sese, turbavit vadum, quo** etc. nielogiczny, gdyż zamiast głównéj osoby (skrzywdzonego konia) stawia na pierwszym planie dzika wyrządzającego krzywdę, ale nawet i pod względem grammatycznym jest fałszywy, ponieważ opuszcza określenie miejsca (gdzie?) do **volutat**, które podane jest przez poprzedzające **quo** (**in quo vado, in eo dum volutat sese**), porówn. XXIV, 12 i LIII, 5.

2. **Dum volutat sese, turbavit**, podobnie jak 11 **Dum quaero, repperi**, porównaj XXXI, 2. — **vadum** porówn. XXIV, 12.

3. **lis** (spór), ponieważ idzie tu o zachowanie (mniemanego) prawa, przeciwnie XLII, 4 **iurgium** (kłótnia) tam bowiem jest mowa o zwaleniu mniemanéj winy na kogoś innego. — **ferus** u poetów używa się rzeczownie, jednakże nie jak **fera** w ogólném znaczeniu, lecz z szczególnym względem na pewne, wiadome dzikie zwierzę męzkiego rodzaju, porówn. XLV, 9, XLVI, 8.

4. **dorsum** grzbiet jako górna część ciała w przeciwstawieniu do **venter**; **tergum** jako strona przeciwna do **pectus**, porówn. VIII, 2. — **dorso levans**, unosząc za pomocą grzbietu, niosąc na grzbiecie.

6. **Postquam** porówn. LII, 3.

7. **precibus tuis** zamiast **tibi precanti**.

http://rcin.org.pl

Tum maéstus ille: párvae vindictám rei
Dum quaéro demens, sérvitutem répperi.
Haec íracundos ádmonebit fábula
Impúne potius laédi quam dedi álteri.

Fab. XLII.

LUPUS ET AGNUS.

Ad rívum eundem lúpus et agnus vénerant
Sití compulsi: súperior stabát lupus
Longéque inferior ágnus: tunc fauce ímproba
Latro íncitatus iúrgii causam íntulit.
Cur, ínquit, turbuléntam fecistí mihi

---

8. **praedam cepi**, zawładnąwszy tobą, porównaj XXIX, 4.

9 **Atque ita** porówn. XLII, 13. — **frenum** w właściwem znaczeniu zwykle używa się w Plur. i to zarówno **freni** jak **frena** (zbiorowo: wędzidło, jako zbiór cząstek), w przenośném zaś znaczeniu często przytrafia się i w Sing. (porówn. LIX, 3).—**invitum** z natury swego znaczenia używa się zwykle przymiotnie, nawet i w prozie) podobnie jak

11 **demens**; porówn. XV, 3.

10. **Tum maestus ille** porówn. XX, 7.

11. **repperi** porówn. XXXI, 2 i Prol. 1.

12. **admonere** z Infinit. tylko u poetów i w późniejszéj prozie

13. **laedi** właściwie: ażeby raczéj puścili w niepamięć krzywdy, aniżeli i t d. —**dedi**, odpowiednio **laedi**, oznacza stan będący następstwem **se dedere**. — **alteri** porówn. XXIV, 2.

Fab. XLII.

3. **Longe inferior** o wiele niżej, domyśla się **stabat**, tak że nie można było myśléć o zamąceniu wody, która w przeciwną stronę pod górę płynąć nie może. — **fauce improba** o ile paszcza bezustannie pobudza wilka do grabieży i mor-

http://rcin.org.pl

Aquám bibenti? Lániger contrá timens:
Qui pósSum, quaeso, fácere quod quererís, lupe?
A té decurrit ád meos haustús liquor.
Repúlsus ille véritatis víribus,
Ante hós sex menses mále, ait, dixistí mihi.
Respóndit agnus: équidem natus nón eram.
Pater hérde tum tuus, ínquit, maledixít mihi
Atque íta correptum lácerat iniustá nece.

---

du. Podobnie i my mówimy o tym, kto nie oszczędza nikogo i na żadne nie baczy względy, że ma zły język, niesforną gębę, porówn. VI, 7, fauce w Sing. znajduje się tylko u poetów i to w Abl

4. **Latro**, poeta przypisując zwierzętom ludzkie myśli, czyny i namiętności, nadaje im zarazem przydomki wzięte ze społeczeństwa ludzkiego. — iurgii porówn. XLI, 3. — intulit o ile powód do kłótni umyślnie i samowolnie przez wilka był wymyślony. Podobnie inferre sermonem, mentionem, jeżeli wprowadza się do rozmowy przedmiot nie mający żadnego związku z tém, o czem dotychczas mówiono.

6. **Laniger**, poetycznie zamiast ovis. — contra timens porówn. XX, 7. — timens nie oznacza ciągłego przymiotu (timidus), lecz tylko chwilowy stan.

7. **quaeso** nie w tonie zadziwienia lub wyrzutu, lecz złagodzenia odmowy: proszę, miéj na względzie, uważ i t. d.

8. **A te — ad meos haustus**, już sam szyk wyrazów każe się domyślać przeciwnego zdania non a me; zdanie to jest zarazem uzasadnieniem quī = quomodo t. j. nullo modo possum, tak, że wcale nie potrzeba spójnika łączącego (cum), zwłaszcza w mowie szybkiej i zawierającéj to tylko, co jest niezbędnie potrzebne. — haustus Plur. ponieważ czynność picia wielokrotnie się powtarza. — liquor zamiast aqua, podobnie XLV, 4. porówn. XII, 3.

9. **Repulsus**, ile kłamliwe oszczerstwo wilka jest napaścią, wilk zatem ukazuje się jako strona zaczepna, jagnię jako odporna. — viribus niewłaściwie zamiast vi, gdyż tu nie może być mowy o mnóstwie sił lub działań.

10. **sex menses** łacińska nazwa dla oznaczenia połowy roku (nowolac. semestre). = ante hos sex menses przed upłynionem półroczem.

11. **Equidem** w połączeniu z pierwszą osobą słowa znaczy „ja," na które kładziemy przycisk. Na zarzut wilka ante h. s. m. jagnię daje krótką, ale tém wyraźniejszą od-

http://rcin.org.pl

Haec própter illos scripta est homines fábula,
Qui fictis causis innocentes opprimunt.

Fab. XLIII.

GRACULUS SUPERBUS ET PAVO.

Ne glóriari libeat alienís bonis
Suóque potius hábitu vitam dégere,
Aesópus nobis hóc exemplum pródidit.
Tuméns inani gráculus supérbia
Pennás pavoni quae deciderant sústulit

---

powiedź: **Equidem n. n.** ponieważ dość było takiéj prostéj wskazówki, żeby w sposób jak najbardziéj stanowczy odeprzeć fałszywe oskarżenie wilka.

13. **Atque** przyłącza zdanie następne, odpowiednie poprzedzającemu; **ita**, podczas gdy wilk w ten sposób usprawiedliwia swoje postępowanie, porówn. XLVII, 9, XLI, 6 i 9 — **correptum lacerat** porówn. V, 4. — **iniusta nece** (porówn XXII, 4) zabójstwem dokonaném w sposób niesprawiedliwy, a zatem niesprawiedliwém.

14. **propter illos** porównaj I, 3.

Fab. XLIII.

1. **libeat** względnie do pierwszego zdania znaczy: mieć chętkę, do drugiego zaś (**et ut** — co zawarte jest w **ne — libeat**) ogólnie: chcieć (Zeugma); porówn. XLIV, 4.

2. **Suoque potius** nie zamiast **sed potius suo**, lecz do zdania przeczącego (czego czynić nie należy) przyłącza twierdzące (co raczéj czynić należy), ażeby starać się uniknąć jednéj rzeczy i (nie zaś lecz) natomiast czynić drugą.

habitu porówn. XVIII, 8.

3. **exemplum** porówn. III, 6.

4. **inani** (porówn. XVIII, 4) nie jako ogólna i niezbędna cecha **superbia** — ponieważ pycha może opierać się na pewnych przymiotach lub zasługach — lecz jako przymiot

http://rcin.org.pl

Seque éxornavit: deínde coutemnéns suos
Immíscet se pavónum formosó gregi.
Illi ímpudenti pénnas eripiúnt avi
Fugántque rostris. Mále mulcatus gráculus
Redíre maerens coépit ad propriúm genus:
A quó repulsus trístem sustinuít notam.
Tum quídam ex illis, quós prius despéxerat:
Conténtus nostris sí fuisses sédibus
Et quód natura déderat voluissés pati,

---

mający miejsce w obecnym przypadku.

6. **deinde** porówn. XXVIII, 5.—**suos** swoich, ze względu na rodzaj (**proprium genus** 10), sobie (jéj) podobnych.

7. **formoso** porówn. LI, 6.

9. **Male** (w sposób zły, źle) **mulcare, mulcatus**, wyrażenie bardzo często używane w życiu potocznem dla oznaczenia cielesnego znieważenia (batem lub rózgami), które tu, jak zwykle, przeniesione jest do świata zwierzęcego.

10. **Redire** powrócić; nie należy uważać za czynność dokonaną, która cel swój osiągnęła, lecz za czynność dopiero zmierzającą do celu i dla tego w swym początku określoną w zwykły sposób przez **coepit** (porówn. XVIII); porówn. także V, 5 i LIII, 7. Podobnie u Cezara **discedere coepit** porówn. Cic. Tusc. 11, 25 **Cum Rhodum venisset decedens** (w czasie powrotu) **ex Syria** — **genus** porówn. XXII, 6.

11. **A quo** porówn. III, 3. — **repulsus** — **sustinuit notam** (porówn. V, 4); tak się mówiło o czynności cenzorów, którzy zaznaczali (**notabant**) niegodnych obywateli i karali odjęciem pewnych praw obywatelskich lub nawet wykluczeniem ze stanu, do którego należeli (np. **senatu movere, equum adimere**). **Tristis nota** zależała właśnie na tém, że kawka odpędzona przez swoich (**repulsus** porówn. 16 **repulsa**) wykluczoną została z ich grona.—**sustinere** właściwie trzymać coś na wysokości, żeby nie upadło, ztąd wziąć na siebie i nieść a więc **sustinuit notam** = **subiit susceptamque tulit.**

13. **sedes** stałe miejsce pobytu, siedlisko (porówn. XIX, 6. XXXIX, 7); **nostrae** które wyznaczone są dla naszego rodzaju, przez naturę nam wskazane.

14. **Et q. n. d. v. p.** dalsze rozwinięcie myśli **Contentus** etc.—**quod natura dederat** los od natury przeznaczony.—**voluisses** znaczy to sa-

http://rcin.org.pl

Nec íllam expertus ésses contuméliam,
Nec hánc repulsam túa sentiret cálamitas.

Fab. XLIV.

ASINUS ET LEO VENANTES.

Virtútis expers vérbis iactans glóriam
Ignótos fallit, notis est derísui.
Venári asello cómite cum vellét leo,
Contéxit illum frútice et admonuít simul,
Ut ínsueta vóce terrerét feras,
Fugiéntes ipse excíperet. Hic aurítulus

---

mo, co in animum inducere porówn. Prol. 5. — pati cierpliwie znosić.

15. illam, owéj t. j. dawniejszéj (expertus esses), 16 hanc tej, obecnéj (sentiret).

16. sentiret, spostrzegać za pomocą zmysłów, czuć, stąd doświadczać czegoś w sposób dotkliwy, porówn. LIV, 6. — tua calamitas zamiast tu calamitosus (abstractum pro concreto).

Fab. XLIV.

1. Virtutis expers (opisanie ignavus) jest subjektem, porówn. XXI, 1. — verbis wyraźnie wskazuje, że virtus objawia się jedynie w słowach (a nie w czynach), porówn. XXVIII, 4. — iactans porówn. XLII, 12. — gloriam jako następstwo, skutek virtus.

2. noti i ignoti nie tylko są ci, których znamy lub nie, lecz zarazem i ci, którzy nas znają lub nie; stosunek bowiem znajomości zwykle jest obustronny. Podobnie amici zowiemy nie tylko tych, którzy zostają w przyjaznych względem nas stosunkach, lecz i tych, względem których i my jesteśmy przyjaciołmi, porówn. LV, 2.

3. asellus, podobnie jak 6 aurítulus, ponieważ gnuśny osieł przedstawia się obok mężnego lwa jako niepozorna i mało znacząca figura, imię więc zdrobniałe użyte jest do

http://rcin.org.pl

Clamórem subito tótis tollit víribus
Novóque turbat béstias miráculo.
Quae dúm paventes éxitus notós petunt,
Leónis affligúntur horrendo ímpetu.
Qui póstquam caede féssus est, asinum évocat
Jubétque vocem prémere. Tunc ille ínsolens:
Qualís videtur ópera tibi vocís meae?

---

odmalowania tego poniżenia i to nie tylko w właściwém, lecz i przenośnem znaczeniu, porówn. XX, 3.

4. **frutice** nie zamiast **in frutice**, lecz jest to Abl. instr. do **contexit**: lew pokrył i ukrył osła w krzaku, który, jak pokazuje się z opowiadania, w lesie był położony. — **admonuit** lew umówił i zgodził się z osłem, iż ten rykiem swym będzie wypłaszał dzikie zwierzęta (5 **terrere**, 8 **turbare**), które on sam miał chwytać i zabijać (6 **excipere**, 10 **impetu affligere**). Umowa ta odnosi się przedewszystkiém do osła, którego lew zawiadamia o poruczoném mu zadaniu; w tém właściwém znaczeniu określoną jest przez **admonere**, do zadania zaś, które lew sam sobie postawił (**ut ipse** etc.), **admonere** odnosić się nie może, porówn. XLIII, 1.

5. **insueta** (podobnie jak LIX, 8 wyraz czterozgłoskowy, porówn. XXII, 3) mianowicie dla uszu dzikich zwierząt, ktorym nigdy przedtém niesłyszany i dziwny ryk osła wydaje się 8 jako **novum miraculum**.

6. **Hic** porówn. XXXII, 6.

7. **totis viribus** porówn. III. 5.

9. **Quae** podobnie jak 11 **Qui** porówn. III, 3. — **paventes** porówn. XV, 3. — **notos**, ponieważ je często nawiedzany. — **exitus** nie znaczy kryjówki (**latibula**), lecz przeciwnie wyjścia z kryjówek, zwierzęta bowiem lękały się napadu lwa w swych własnych siedliskach.

11. **caedes** od **caedere** (factit. od **cadere**) morderstwo.

12. **premere vocem** w przeciwstawieniu do **tollere clamorem**, o ile krzyczący podnosi i wypycha powietrze a stąd i głos, milczący zaś przytłumia i zatrzymuje (po poprzedniém wykrzyczeniu się). — **Tunc ille insolens** porówn. XX, 7. — **insolens** mianowicie o tym, kto zanadto wiele o sobie trzyma, jest niezwykłym i nieprzyzwoitym samochwalcą.

13. **opera** pomoc, usługa.

14. **insignis** — **sic, ut**, nie zamiast **tam insignis, ut**, lecz

http://rcin.org.pl

Insignís, inquit, síc, ut, nisi nossém tuum
Animúm genusque, símili fugissém metu.

Fab. XLV.

CERVUS AD FONTEM

Laudátis utilióra, quae contémpseris
Saepe ínveniri haec ásserit narrátio.
Ad fóntem cervus cúm bibisset, réstitit
Et ín liquore vídit effigiém suam.
Ibi dúm ramosa mírans laudat córnua
Crurúmque nimiam ténuitatem vítuperat,
Venántum subito vócibus contérritus
Per cámpum fugere coépit et cursú levi
Canés elusit. Sílva tum excepít ferum,

---

sic ogranicza bezwarunkowo chwalący predykat dodając warunek, że jeśli głos ma wywierać ów zadziwiający wpływ, to wydający ten głos powinien być nieznany.

Fab. XLV.

1. Szyk grammatyczny jest następujący: haec narratio asserit (ea) quae contempseris (contempta) saepe inveniri utiliora laudatis (iis quae laudaveris).

2. Saepe porówn. XX, 1. — asserit w znaczeniu affirmare, podobnie XXXIV, 2 testatur, XXVII, 3 attestatur.

3. restitit porówn. XXVIII, 4.

4. liquore porówn. XLII, 8. — effigiem porówn. XII, 3.

5. dum porówn. XXXI, 2. ramosa cornua uważać należy za objekt do mirans i do laudat: porówn. V. 4.

7. Venantum zamiast venantium, imiesłowy bowiem wzięte rzeczownie używają się i w pierwszéj formie.

8. fugere coepit podobnie jak 11 lacerari coepit porówn. XVIII, 2. — cursu levi odpowiednio do tenuitas crurum, która pozwalała na bieg lekki (w przeciwstawieniu do ociężałego) a stąd szybki, rączy.

http://rcin.org.pl

In qúá retentis ímpeditus córnibus
Lacerári coepit mórsibus saevís canum.
Tunc móriens vocem hanc édidisse dícitur:
O me ínfelicem! quí nunc demum intélligo,
Utilia mihi quam fúerint, quae despéxeram
Et quaé laudaram, quántum luctus hábuerint.

Fab. XLVI.

LEO SENEX, APER, TAURUS ET ASINUS.

Quicúnque amisit dignitatem prístinam,
Ignávis etiam iócus est in casú gravi.

---

9. **Canes elusit** udaremniwszy swym szybkim biegiem ich usiłowania — **excipere** podobnie jak XXIII, 3. XVII, 3 **recipere** o miejscu, które nadchodzącemu otwiera jakby swe granice; lecz zachodzi różnica między dwoma temi słowami: **excipere** znaczy przyjąć dozwalając wejścia, wstępu, **recipere** zaś dostarczając schronienia i ukrycia. — **ferum** porówn. XLI, 3.

10. **In qua** porówn. III. 3.

11. **coepisse** z Inf. pass zamiast **coeptum esse**, dopiero w późniejszéj nieklassycznéj znachodzi się łacinie.

12. **vox** głos, o ile jest wyrazem nie tylko naszych uczuć ale i myśli, stąd: wyraz, zdanie.

13. **qui** wprowadza zdanie określające przyczynowe zarówne w Indicat. (porówn. XI, 7. XXX, 9. XLVII, 3, LV, 15) jak i w Conjunct. (porówn. XXX, 5. XXXV, 12. LIII, 12) stosownie do tego, czy zdanie to jest objektywne, bezwarunkowe t. j. nie zależące od myśli mówiącego, czy też warunkowe, subjektywne, zależne od pojęcia mówiącego. Przez **qui intelligo** zatem mówca wypowiada po prostu, iż przyczyną jego nieszczęścia jest to, że zapóźno poznał prawdę; **qui intelligam** zaś znaczyłoby, że według jego zdania, to jest przyczyną nieszczęścia, iż za późno poznał prawdę.

14. **quae despexeram**, podobnie jak 15 **quae laudaram**, dla oznaczenia rzeczywistego faktu w Indicat. bez względu na mowę zależną (przeciwnie 1 **quae contempseris**).

15. **habuerint** porówn. XXXVI, 1.

http://rcin.org.pl

Defectus annis et desertus viribus
Leo cum iaceret spiritum extremum trahens,
Apér fulmineis ad eum venit dentibus
Et vindicavit ictu veterem iniuriam.
Infestis taurus mox confodit cornibus
Hostile corpus. Asinus ut vidit ferum
Impune laedi, calcibus frontem extudit.

Fab. XLVI.

1. **Quicunque** porówn. XX, 1. — Myśl zawarta w Promythion wcale nie jest zgodną z nauką, jaka wypływa z saméj bajki; promythion bowiem uczy, że bohatér w swym upadku jest pośmiewiskiem nawet dla nikczemnych, zamiast tego (jak to wyraźnie wypowiedziane jest w zdaniu umierającego lwa, służącém za epimythion), że pośmiewisko to podwójnie jest dla niego bolesném. Promythion więc jako nie będące w ścisłym związku z samą bajką zupełnie jest zbyteczne.

2. **Ignavis etiam** w przeciwstawieniu do **non solum fortibus**; **etiam** więc znaczy tu „nawet," **iocus** jest przedmiot pośmiewiska. — **in casu gravi** „w swym upadku" t. j. gdy z wysokiego swego stanowiska zrzuconym zostanie.

3. **Defectus** nie to samo co **desertus** w znaczeniu **destitutus** (opuszczony przez) porówn. XXIX, 2.

4. **iaceret** porówn. XXXIX, 3. **spiritum extremum trahens** ostatkiem sił goniąc, ostatnich sił dobywając; podobnie LVIII, 12 **vitam trahens**.

5. **fulmineis** ze względu na ich **ictus**, który co do szybkości i gwałtowności równa się błyskawicy. Ovid. met. X, 550 **Fulmen habent acres in aduncis dentibus apri.** — **ad** wyraża tylko kierunek przyjścia, które okazuje się nieprzyjaznem dopiero z zdania przydanego **fulmineis dentibus.**

6. **vindicavit iniuriam** porówn. XLVIII, 10.

8. **Hostile corpus** służy nie tylko do opisania pojęcia **leo**, lecz usprawiedliwia zarazem (**hostile corpus**) zaczepne postępowanie (**infestis cornibus**) podobnie jak **infestis armis** i t. p. wołu i uwidocznia samo zdarzenie (**corpus confodit**). — Podobnie **ferum impune laedi** porówn. XLI, 3) wskazuje, że ów dziki lew teraz wbrew swojéj naturze jest łagodny i cierpliwy, co właśnie skłania

http://rcin.org.pl

At ílle exspirans: fórtes indigné tuli
Mihi ínsultare: té, naturae dédecus,
Quod férre cogor, cérte bis videór mori.

Fab. XLVII.

MUSTELA ET HOMO.

Mustéla ab homine prénsa cum instantém necem
Effúgere vellet: quaéso, parce, inquít, mihi,
Quae tíbi molestis múribus purgó domum.

---

i ośmiela osła (który jako nierówny rodem nie mógł mieć zaszczytu, ażeby się liczył do rzędu nieprzyjaciół lwa) do napadu.

9. **extudit** wybić, wytrącić, roztrącić, rozbić.

10. **At ille expirans** porówn. XX, 7. — **Fortes** etc. nie znaczy: „zniosłem to, że mężni w sposób niegodny ze mnie natrząsali się", ponieważ ani **indigne** nie da się odłączyć od **tuli** (porówn. LI, 1) a połączyć z **insultare**, ani **non ferre** nie odpowiada **tuli**; lecz myśl jest następna: jeżeli naigrawania się równych mi już z niechęcią zniosłem (**indigne tuli** por. XXXIII, 7), zaiste podwójnie przykrą i gorzką wydaje mi się rzeczą (**bis—mori** podwójna śmierć), że widzę się przymuszonym do zniesienia twego naigrawania się, ty hańbo natury!

12. **videor** domyśl. **się mihi**, zdaje mi się, mniemam, sądzę.

Fac. XLVII.

1. **prensa** zamiast **prehensa**, podobnie jak **nil** zamiast **nihil**.

3. **Quae purgo** porówn. XLV, 13. — **tibi** nie należy łączyć z **molestis**, coby dawało niestosowne ograniczenie predykatu (gdyż myszy nie tylko dla człowieka, o którym mowa, lecz dla wszystkich w ogóle są dokuczliwe), lecz jako dat. commod. odnieść należy do **purgo**.

4. **causa mea** w mojéj sprawie, w moim interesie, na moją korzyść, a więc nie za-

http://rcin.org.pl

Respóndit ille: fáceres si causá mea,
Gratum ésset et dedíssem veniam súpplici.
Nunc quía laboras, út fruaris réliquiis,
Quas súnt rosuri, símul et ipsos dévores,
Noli ímputure váuum beneficiúm mihi,
Atque íta locutus ímprobam letó dedit.
Hoc ín se dictum débent illi agnóscere,

---

miast causa mei (w rzeczy mnie się tyczącéj) podobnie jak np. e re mea, nie stoi zamiast e re mei.

5. Gratum esset porówn. XXI, 1. — venia nie znaczy „przebaczenie," lecz ułaskawienie; nie idzie tu bowiem o przebaczenie winy z dodanym warunkiem faceres si causa mea, lecz o niekorzystanie z prawa względem schwytanéj lasicy, które w każdym razie mogło być wykonane. Stąd także supplici pokornie proszącéj t. j. mając wzgląd na twoją pokorną prośbę.

Nunc o tém, co obecnie rzeczywiście się staje (w obecnym stanie rzeczy) w przeciwstawieniu do przypuszczenia, które się jeszcze nie urzeczywistniło; Grecy używają w tym razie νῦν δέ (Hom. Il. 1, 334) my zaś „teraz"— quia laboras, ut ponieważ usilność i praca twoja mają jedynie na celu własną korzyść.

7. Sunt nie sint, ponieważ nie jest to oratio indirecta (z myśli cudzéj, mianowicie mustelae), lecz directa proste wynurzenie myśli mówiącego. — rodere nie w przeciwstawieniu do frui dla oznaczenia samego ogryzania, jako oppositum do zupełnego zjedzenia, lecz rodere jest specyjalném wyrażeniem o jedzeniu myszy, podobnie jak lambere (por. XV, 6) o chlipaniu psa, carpere o orle (porówn. XLVIII, 4), haustus o piciu owcy (porówn. XLII, 8). — simul porówn. XLIX, 15 przytém, zarazem. — et ipsos i je same, w przeciwstawieniu do reliquiis, quas sunt rosuri. — devores nie dla tego, żeby mi dom oczyścić, lecz żeby tobie służyły za pokarm.

8. Noli z Infin. zwykle o pisanie Imperativu połączonego z ne. — imputare beneficium przypisywać sobie dobrodziejstwo, tak że przyjmujący staje się dłużnikiem. vanum beneficium, 12 inane beneficium o ile na tę samą rzecz z różnych stron się zapatrujemy, porówn. XVIII, 4.

9. Atque porówn. XLII, 13. — improbam o ile popełnia kłamstwo i oszustwo, po-

http://rcin.org.pl

Quorúm privata sérvit utilitás sibi
Et méritum inane iáctant imprudéntibus.

VULPES ET AQUILA.

Fab. XLVIII.

Quamvís sublimes débent humiles métuere,
Vindícta docili quía patet sollértiae.
Vulpínos catulos áquila quondam sústulit
Nidóque posuit púllis, escam ut cárperent.

---

równ. VI, 7. — leto dedit za bił, poetycznie zamiast necavit, porówn. XXIII, 8.

10. in se dictum porówn. I, 3 — agnoscere t. j. adgnoscere przyswoić sobie jakąś naukę, uznać ją.

11. Quorum utilitas etc. (porówn. XII, 5) właściwie: których pożytek sobie t. j. własnemu pożytkowi służy; jest to tautologija mająca na celu uwidocznienie chciwości egoistów, dla których własny interes jest punktem wyjścia a zarazem celem działania.

12. iactare to samo co ostentantem et gloriantem dicere porówn. XLIV, 1, dla tego z Dat. osoby. Nomin. subjektu do iactant należy wziąć z quorum imprudentibus t. j. improvidentibus tym, którzy nie widzą tego i stąd nie znają prawdziwego stanu rzeczy.

Fab. XLVIII.

1. Quamvis (także i w Plur. quam vultis) właściwie: jak chcesz (porówn. XV, 6); położone przy rzeczownikach i przymiotnikach znaczy to samo co quantumvis, porówn. XXX, 13. Nep. Dat. 4, 3 facilius se imprudentem parva manu oppressurum, quam paratum quamvis magno exercitu.

2. Vindicta etc. Ten kto obdarzony jest praktycznym zmysłem lub nawet sam praktyczny zmysł w nim działający (sollertia porówn. XII, 5) zowie się pojętnym (docilis), w każdym bowiem przypadku jest w stanie łatwo pojąć i przyprowadzić do skutku to, co może doprowadzić go do zamierzonego celu, tak, że droga do tego celu zawsze stoi dla niego otworem patet.

4. Nido porówn. XXIV, 12. posuit porówn. XXXVIII,

http://rcin.org.pl

Hanc pérsecuta máter orare íncipit,
Ne tántum miserae lúctum importarét sibi.
Contémpsit illa, túta quippe ipsó loco.
Vulpés ab ara rápuit ardentém facem
Totámque flammis árborem circúmdedit,
Proprii dolorem dámno ulciscens sanguinis.

5.—**pullis** porówn LVII, 24. —**escam** appozycyja do **vulpinos catulos**, porówn. XXXI, ... — **carpere** rozrywając pożerać, porówn. XLVII, 7.

5. **incipit** podobnie jak **coepit** porówn. XVIII, 2.

6. **miserae** przypadkowo, w danym razie, porówn. 7. — **importare** podobnie jak **inferre** o rzeczach niemiłych: zadać, sprawić.

7. **Contempsit** domyśla się to, co zostawionem było do rozsądzenia jego łaskawości i względom, mianowicie przedstawienia i prośby lisa. — **quippe** ironicznie, bo w rzeczy saméj podana przyczyna nie ma żadnéj wagi: ponieważ (według jego zdania) on sam był bezpieczny. — **ipso loco** już przez samo miejsce, z położenia samego miejsca bezpieczny; miał bowiem swoje gniazdo na wysokiém drzewie.

8. **Vulpes** etc. Podobnie jak lis po wzgardzeniu jego próśb natychmiast przygotowuje zemstę, tak poeta przyłącza do **contempsit illa** bez żadnego przejścia (np. **tum** lub innego podobnie spójnika) **Vulpes rapuit**, ponieważ zaś orzeł widział grożące niebezpieczeństwo nim jeszcze dzieci jego zabrały się do zjedzenia małych lisiąt, mógł więc je jeszcze nienaruszone (12 **incolumes**) zwrócić napowrót matce. — **ardentem** nie jest to zbyteczny dodatek, **fax** bowiem samo w sobie zawiera tylko pojęcie czegoś palnego. Podobnie Cic. **incensae, ardentes faces** dla podłożenia ognia.—**rapuit** oznacza szybkie, gwałtowne porwanie.

9. **Totamque** etc. Fałszywie niektórzy tłómaczą, że lis nie podpalił samego drzewa, tylko pobliskie krzewy, żeby zmusić orła do zwrócenia mu porwanych dzieci samém zagrożeniem, zemsty; nie zważając bowiem już na to, że lis miał na celu jedynie samą zemstę (porówn. 10 i 2), w żadnym razie przecież nie mógł przewidzieć obrotu jakiby następnie wzięła sprawa, t. j. że orzeł zwróciłby mu jego dzieci. Przypuściwszy nawet, że lis miał mylnie przypisywany mu zamiar, to postępując w ten sposób, nigdyby go nie dopiął: bo jeśliby zapalił zamiast samego drzewa

http://rcin.org.pl

Aquila út periclo mórtis eriperét suos,
Incólumes natos súpplex vulpi trádidit.

Fab. XLIX.

AQUILA, CORNIX ET TESTUDO.

Contrá potentes némo est munitús satis;
Si véro accesit cónsiliator máleficus,
Vis ét nequitia quícquid oppugnánt, ruit.
Aquila ín sublime sústulit testúdinem.

---

stojące w około krzewy, to nie byłby w stanie przygasić ognia i orzeł nie mógłby skłonić lisa do zaniechania powziętego zamiaru, zwracając mu nawet jego dzieci.

10. Proprii etc. z utratą, z poświęceniem własnéj krwi (dzieci zrodzonych z jego własnéj krwi) mszcząc się doznanéj krzywdy. — ulcisci dolorem podobnie jak Lib. III, 10. 28 vindicare dolorem, XLVI, 6 vindicare iniuriam. Cic. de orat. 1, 51, 220 iracundia — cupiditas puniendi doloris; przy tych słowach nie tylko osoba ale i rzecz, za którą się mścimy stoi w Accus.

Fab. XLIX.

Aquila, Corn. et testudo porówn. XXXIV, 3.

3. nequitia oznacza w ogóle niezdolność do czegoś dobrego, sprawiedliwego lub szlachetnego w rozmaitych jego objawach, bliższe więc znaczenie otrzymuje dopiero przez szczególny stosunek, w jakim się używa; tu nequitia stoi w przeciwstawieniu do vis wypływającej z potentia, znaczy zaś chytrość, którą w braku siły i potęgi posługuje się consiliator. — oppugnant w Plur. ponieważ vis i nequitia są różnorodnemi pojęciami, słowo zaś odnosi się do obu razem wziętych, a nie do pojedynczych pojęć (ambae a nie utraque).

5. Quae porówn. III, 3.

6. pacto porówn. IV, 3. — condita jako skutek abdere corpus ukryć ciało dla uniknięcia napadu.

http://rcin.org.pl

Quae cum ábdidisset córnea corpús domo
Nec úllo pacto laédi posset cóndita,
Venit per auras córnix et proptér volans:
Opímam sane praédam rapuisti únguibus;
Sed nísi monstraro, quíd sit faciendúm tibi,
Graví nequicquam té lassabit póndere.
Promíssa parte suádet, ut scopulúm super
Altis ab astris dúram illidat córticem,
Qua cómminuta fácile vescatúr cibo.

---

7. propter w znaczeniu przysłówkowém.

11. Promissa parte po przyrzeczeniu części (zdobyczy), a zatem bez oznaczenia subjektu, którego w różnych razach domyślać się trzeba z samego związku mowy. Tu tłómaczyć należy nie: skoro przez niego, lecz skoro mu (t. j. krukowi ze strony orła) udział był przyrzeczony; przeciwnie LVII, 11.

12. Altis ab astris poetyczne i hyperboliczne opisanie wysokości, porówn. XLVII, 9. — cortex w ogóle jest rodzaju męzkiego, czasami także żeńskiego.

13. Qua comminuta nie należy objaśniać ut ea comminuta, ani też et ea comminuta, ponieważ w zdaniu pobocznem zawiera się objaśnienie tego, co nastąpi samo przez się, jeżeli orzeł pójdzie za radą wzroku, a nie tego co orzeł czynić powinien t. j. nie ma to czynić, ażeby dopiął swego celu (w oratio directa: comminue corticem, ut vescaris), ani też: ma to czynić i (ma) tym sposobem dopiąć swego celu (comminue corticem et vescĕre), — lecz ma to czynić i w ten sposób (jeżeli roztłucze skorupę, to dopnie swego celu comminue corticem et vescĕris — qua porówn. III, 3). — facile, a nie facili, poeta bowiem główni na to zwraca uwagę, że czyn ność o któréj mowa (t. j. zjedzenie) z łatwością wśród podanych warunków się odbędzie — cibo dla oznaczenia zdobyczy, którą jest zdatne do zjedzenia mięso.

14. Inducta veris monitis prawdziwa, słuszna uwaga — monita (przedstawienia) podobnie jak preces (porówn. XXXVI 6, i LVI, 7), vota i t. p. zwykle w Plur nie ze względu na treść (ponieważ nie ma tu mowy o mnóstwie nauk), lecz na wyrazy, w których prośba, uwaga i t. p. były przedstawione. — paruit uczynił, co mu radzono; z jakim zaś skutkiem, po tém, co już powiedzieliśmy, zby-

http://rcin.org.pl

Indúcta veris áquila monitis páruit,
Simul ét magistrae lárge divisít dapem.
Sic, túta quae natúrae fuerat múnere,
Impár duabus óccidit tristí nece.

Fab. L.

MUSCA ET MULA.

Musca ín temone sédit et mulam íncrepans:
Quam tárda es! inquit, nón vis citius prógredi?

---

teczném byłoby dalsze objaśnienie.

15. **Simul et** porówn. XLVII, 7.—**Magistrae** na mocy poprzedzającego monstrare (9), suadere (11), monere (14).—**largo** a nie largam, ponieważ idzie tu o postępowanie orła przy akcie podziału, — **dividere** z Dat. udzielić, wydzielić. — **dapem** potrawa używana przy (uroczystych) ucztach, biesiadach, porówn. LVII, 24.

16. **tuta** mianowicie od przemocy potężnego orła; zdanie to zdaje się być w sprzeczności. z 1 **Contra potentes nemo est munitus satis.** Żółw tymczasem tylko pod pewnym względem zabezpieczony był od przemocy orła (który wprawdzie nie był w stanie go pożreć, mógł go atoli porwać), ztąd też **non satis munita.**

17. **Impar** porówn. XXXVI 10.—**duabus** nie: dwóm, lecz: obum, jako reprezentantom siły (vis) i przebiegłości (nequitia); **tristi** nie ogólnie o śmierci, lecz ze szczególnym względem na smutny rodzaj śmierci w obecnym przypadku. — **nece** porówn. XXII, 4.

Fab. L.

2. **Quam tarda es** nie jako ogólny przymiot wrodzony mułom, lecz to samo co **quam tarde is;** dla tego **non vis** ty nie chcesz? w to nie wyrzutu, porówn. VI. 6. XXXI, 5.

3. **dolone** chełpliwie: mo-

http://rcin.org.pl

Vide, nē dorone cóllum compugnúm tibi.
Respóndit illa: vérbis non moveór tuis;
Sed ístum timeo, sélla qui primá sedens
Iugúm flagello témperat lentó meum.
Et óra frenis cóntinet spumántibus.
Qua própter aufer frívolam insoléntiam:
Namque úbi strigandum et úbi currendum sit, scio.

---

im styletem t. j. mojém żądłem.

4. verbis wyraźnie wskazuje, że groźby (minae 11) są tylko czczemi wyrazami w przeciwstawieniu do flagello (6) i frenis (7). — non moveor wyrazy żadnego nie czynią na mnie wrażenia a stąd nie sprawiają żadnego skutku.

5. timeo lękam się i dla tego szanuję. — sella prima na pierwszém t. j. dla woźnicy przeznaczonem miejscu (kozieł.)

6. Jugum w połączeniu z temperare daje wyobrażenie jarzma ciągnącego wóz, kiedy tenże jest w ruchu, stąd mamy pojęcie biegu. Właściwém zaś woźnicy zadaniem jest miarkować ten bieg za pomocą cugli. Miarkować szybkość jazdy (iugum) a zatem i bieg zwierzęcia (itum, gressum, cursum), lub na odwrót, jest właściwie jedno i to samo, tylko z różnego punktu zapatrywania się na skutek w stosunku do swéj przyczyny, lub naodwrót. Wreszcie samo połączenie iugum temperare i ora continet za pomocą prostéj kopuli (et) poucza, że ostatnie zdanie jest tylko dalszém rozwinięciem pierwszego, jak to pokazuje się już z saméj treści wyrazów, bo przez lento flagello temperare nie można rozumieć nic innego jak tylko powolne, umiarkowane popędzanie zwierza, czemu zupełnie odpowiada ora frenis continere t. j. cohibere, coërcere. Mulica więc mówi: nie słucham ciebie, co mi szybko biedz rozkazujesz, lecz tego, który miarkuje mój bieg; on bowiem posiada siłę bicza i cugli ażeby mi wskazać, kiedy mam biedz szybko a kiedy powoli (currere — i strigare). — lentum flagellum wolny t. j. wolno poruszany bicz. — ora poetycznie zamiast os. — frenis spumantibus o ile cugle sprawiają pianę, okrywają się pianą i same zdają się pienić.

8. aufer w znaczeniu omitte, tylko w żywszym i silniejszym tonie odpowiednio naszemu: porzuć, precz z,] — frivolus to samo co inanis

http://rcin.org.pl

Hac dérideri, fábula meritó potest
Qui síne virtute vánas exercét minas.

Fab. LI.

PAVO AD IUNONEM DE VOCE SUA.

Pavo ád Iunonem vénit indigné ferens,
Cantús luscinii quód sibi non tríbuerit:
Illum ésse cunctis aúribus admírábilem,
Se dérideri, símul ac vocem míserit.
Tunc cónsolandi grátia dixít dea:
Sed fórma vincis, víncis magnitúdine;

(porówn. XLIII, 4), **futilis** (porówn. LIV, 10), nic nie znaczący, płochy, próżny,— **insolentiam** porówn. XLIV, 12.

10. **Hac** etc. porówn. I, 3.

11. **sine virtute** bez rzeczywistéj siły. — **vanas** porówn. XVIII, 4. — **exercere minas** grozić.

Fabi LI.

1. **ad Junonem** jako do swéj patronki, stąd **Junonis avis**=**pavo**. — **indigne ferens, quod**, porówn. XVIII, 2 i XXXIII, 7.

2. **Luscinii** porówn. XXVII, 6.

4. **miserit** porówn. VI, 2.

6. **forma** przedewszystkiém piękna i udatna postać, stąd **formosus** porówn. XLIII, 7 i abstr. **formositas**. — **vincis** umyślnie dwa razy powtórzone dla wskazania, że **vincis** (przewaga w sporze o wyższość) pod wieloma zachodzi względami.

7. 8. **Nitor**—**explicas**. Poeta nie zadowala się zwykłym opisem piękności pawia, lecz używa poetycznego i więcéj malowniczego wyrażenia, ażeby tém bardziéj uwydatnić piękność pawia, samą piękność obrazu. Dla tego zamiast zwykłego wyrażenia „mieć" używa **praefulgere** (błyszczeć, jaśnieć) i **explicare** (rozwijać), dla unaocznienia widoku, jaki przedstawia rozłożony ogón pawia. **Podo-**

http://rcin.org.pl

Nitór smaragdi cóllo praefulgét tuo
Pictisque plumis gémmeam caudam éxplicas.
Quo mi, ínquit, mutam spéciem, si vincór sono?
Fatórum arbitrio pártes sunt vobís datae:
Tibi fórma, vires áquilae, lusciniò melos,
Augúrium corvo, laéva cornici ómina,
Omnésque propriis sùnt contentae dótibus.

---

bnie piękność różnokolorowych i ozdobionych w oczy jakby w drogie kamienie piór pawich doskonale odmalowaną jest przez połączone w jedno pictis plumis gemmea.

9. Quo=quorsum, quem in usum. — mi=mihi. Tłomaczenie: na cóż mi się zda? po co mi? odpowiada wprawdzie zawartemu w łacinie tonowi wyrzutu, nie tłómaczy atoli ellipsy, następujący bowiem Accus. każe domyślać się nie dość ściśle oznaczonego słowa przechodniego (dać, udzielić). — mutam speciem błędném jest zwykle tłómaczenie: „piękna powierzchowność (postać) bez pięknego głosu;" bo naprzód mutus nie oznacza brak pięknego, lecz w ogóle wszelkiego głosu (paw' zaś podług v. 4. posiada głos rażący uszy), powtóre ten, który skarży się, że przy pięknéj postaci nie posiada pięknego (albo raczéj żadnego) głosu, nie może swéj skargi czynić zależną od si vincor sono. Nie swoją piękność lecz piękność w ogóle z pogardą nazywa paw' niemą (porówn. XXX VIII, 4, porówn. muta imago, effigies i w. i. Cic. Cat. III, 11 nihil me mutum potest delectare, nihil tacitum); wyższość pod względem niemej a stąd bezdusznéj (porówn. Cic. res mutae atque inanime) piękności, mówi paw', żadnéj dla mnie nie ma wagi, jeżeli razem z nią (piękną postacią) nie będzie iść w parze przymiot dźwięcznego głosu (sonus).

10. Fatorum w plur. o ile panowanie fatum objawia się jako zbiór wyroków i postanowień. — arbitrio, fatum bowiem posiada władzę rozstrzygania według własnéj woli. — partes znaczy nie tylko to, co aktor przedstawia na scenie (rola, partyja), lecz i to, co każdy człowiek w swém życiu (zadanie, przeznaczenie) ma do spełnienia.

11. Dwuczłonkowe przeciwstawienie, dla tém większego uwydatnienia, ustawione są w ten sposób, że dwa przeciwne sobie pojęcia stykają się w środku, dwa zaś odpowiednie sobie położone są na początku i na końcu — dla pawia piękność — siłę dla orła i t. d. Taka retoryczna figura nazywa się *chiasmus*.

http://rcin.org.pl

Noli áffectare quód tibi non ést datum,
Delúsa ne spes ád querelam réccidat.

Fab. LII.

DE LUSU ET SEVERITATE.

Puerórum in turba quídam ludentem Atticus
Aesópum nucibus cúm vidisset, réstitit
Et quási delirum rísit. Quod sensít simul
Derísor potius quám deridendús senex,

---

12. Corvus i cornix należy do ptaków, z lotu których wróżyli augurowie. Znakiem pomyślnéj wróżby było, jeżeli kruka z prawej, wronę zaś z lewéj spostrzeżono strony, ztąd laeva omina jeżeli mowa o wronie znaczy pomyślną wróżbę.

14. Noli porówn. VI, 4:

15. reccidat (porown. Prol. 1) nie żeby zawiedziona nadzieja powróciła do skargi, bo nadzieja nie pochodzi ze skargi lecz: żeby nadzieja, skoro ujrzy się zawiedzioną, nie przemieniła się w skargę. jak np. Cic. Sull. 32 omnia ex laetitia et voluptate ac luctum et lacrimas recide-runt. — Epimythion naucza: nie ubiegaj się za tém, co ci wzbronionem zostało, żebyś nie żałował, jeżeli w nadziei swéj zawiedziony zostaniesz. Bajka przeciwnie uczy: jeżeli przy porównaniu z drugimi widzisz się pod niektóremi względami upośledzonym, nie martw się tém, lecz zwróć swą uwagę na to, czego innym brak, a co ty posiadasz, i pamiętaj, że każdemu tylko pewna ilość darów dostała się w udziale.

Fab. LII.

1 ludentem porów. XIV, 8.—Atticus porów. LIX, 6.

2. nucibus jest Abl. instr. —restitit porówn. XXVIII, 4.

3. delirus zwykle o umysłowéj słabości starców, zbliżającéj się prawie do dzieciństwa stąd stereotypowe wyrażenia: senex delirus, anus delira. —risit nie zamiast de-

http://rcin.org.pl

Arcúm retensum pósuit in mediá via:
Heus, ínquit, sapiens, éxpedi, quid fécerim.
Concúrrit populus. Ille se torquét diu
Nec quaéstionis pósitae causam intélligit.
Novíssime succúmbit. Tum victór sophus:
Cito rúmpes arcum, sémper si tensum hábueris:
At sí laxaris, cúm voles erit útilis.

risit, bo sam Accus. objektu wystarcza do oznaczenia stosunku śmiechu do swego przedmiotu. — simul (ac, atque porów. VIII, 5) tak samo jak post (ea) quam ubi ut, ut primum z tym samym czasem, w jakim stoi słowo zdania głównego (simul sensit — posuit) VIII, 5. simul delinquunt, censores sumus, LVII, 16 postquam complevit — condidit), wyraża bezpośrednie następstwo wypadków.

4. Derisor przymiotnie jak 9 victor. Attrybuty derisor i derídendus można zamienić na zdanie określające: „który raczéj innych zwykł wyszydzać, niż żeby sam miał być wyśmiewanym." — senex podobnie jak LIII, 11 w dobrém znaczeniu, przedstawiając Ezopa w charakterze doświadczonego i wytrawnego starca.

5. retendere w znaczeniu zwolnić, popuścić, używa w połączeniu z arcus i to jedynie w poezyi. — in media via, ażeby zwrócić na siebie ogólną uwagę.

6. sapiens ironicznie, o ile śmiech Ateńczyka zdawał się zdradzać wyższe zdolności i nie małą mądrość. — expedi, t. j. explica. — quid fecerim co ma znaczyć moja czynność (t. j. położenie napiętego łuku na drodze).

8. positae nie zamiast propositae, bo samo quaestionem ponere wystarcza do wyrażenia wymaganego pojęcia.

9. Novissime porównaj XXXVII, 9. succumbit ulega, uznaje się za zwyciężonego. — sophus greckie σοφός „mędrzec."

10. Cito rumpes arcum wkrótce sprawisz to, że łuk pęknie, porówn. XXXVII, 10. — tensum habueris dla oznaczenia zwykłego stanu naprężenia.

12 i 13. Sic ludus etc fałszywie uważają niektórzy za Epimythion, właściwie bowiem jest to nierozdzielna część mowy włożonéj w usta Ezopa, która tylko w związku z poprzedzającém zdaniem Cito rumpes etc. zrozumianą być może. Sic, tak jak z łukiem obchodzisz się, jeżeli chcesz,

http://rcin.org.pl

Sic lúdus animo débet aliquandó dari,
Ad cógitandum mélior ut redeát tibi.

Fab. LIII.

AESÓPUS RESPONDET GARRULO.

Aesópus domino sólus cum esset fámilia,
Paráre coenam iússus est matúrius.
Ignem érgo quaerens áliquot lustravít domus
Tandémque invenit úbi lucernam accénderet.
Tum circumeunti fúerat quod iter lóngius,
Effécit brevius: námque recta pér forum

---

ażeby w razie potrzeby był ci użyteczny (utilis), podobnie postępuj z umysłem, ażeby zawsze nowych nabierał sił do myślenia.

Podobnie w wielu innych razach zakończenie bajki służy za Epimythion, porównaj mianowicie XXV, XXVI, XLVI. aliquando „czasami niekiedy" — redeat o ile zajęty zabawą (ludus) i jakby zwolniony od poważnéj i surowéj pracy umysł po wypoczynku wraca do swego pana (tibi) sposobniejszym — (melior) do pełnienia swego obowiązku (ad cogitandum).

Fab. LIII.

1. d. solus c. e. familia ponieważ Ezop jako jedyny sługa swego pana zastępował całą służbę musiał więc (jako Factotum) o wszystkiém mieć staranie i przez to o ile możności śpieszyć się.

2. maturius w porównaniu z zwyklym czasem jedzenia, 5 longius w porównaniu z długością w prostym kierunku, 6 brevius w porównaniu z drogą, którą odbył wyszedłszy z domu. Porów. XXIV, 4.

3. aliquot pewna ilość (więcéj, jak jeden), któréj bliżéj oznaczyć nie chcemy. — lustrare wcale nie to samo co następujące (5) circumire. lustrare bowiem znaczy przeglądać szukając czegoś (ignem quaerens), circumire zaś obchodzić wkoło w przeciwstawieniu do recta.

4. invenit ubi accenderet

http://rcin.org.pl

Coepít redire. Et quídam e turba gárrulus:
Aesópe, medio sóle quid cum lúmine?
Hominem, ínquit, quaero, et ábiit festináns domum.
Hoc sí molestus ílle ad animum réttulit. 10

---

znalazł miejsce dogodne do zapalenia, wyrażenie to dostatecznem jest do oddania potrzebnego pojęcia i nietylko nie wymaga objaśnienia invenit domum ubi accenderet, lecz umyślnie wybranem zostało dla uniknięcia nużącego powtórzenia wyrazu domus.

5. circumeunti tu i owdzie biegającemu t. j. kiedy zaglądał w różne miejsca szukając ognia. — quod iter według właściwéj językowi łacińskiemu konstrukcyi, naprzód kładzie się zaimek względny potem dopiero wskazujący (porów. Prol. 1. quam materiam — 2 hanc), który, ponieważ łatwo domyślić się go można, niekiedy zupełnie się opuszcza (porów. XLI, 1, LX, 6).

6. recta zwykle bez via przysłówkowo: prostą drogą — Poeta umyślnie wprowadza Ezopa wracającego do domu per forum, gdyż zdawaćby się mogło, że Ezop nie zaglądał od domu do domu szukając ognia, lecz z latarnią w ręku przechadzał się po ulicach.

7. Coepit redire porów XLIII, 10.

8. medius sol, słońce południowe, podobnie jak primus s. poranne, supremus s. wieczorne, stąd medius dla oznaczenia największego światła. Natrętnik (molestus) pytając się Ezopa, dla czego wśród jasnego dnia chodzi ze świecą po ulicy, daje przez to poznać, że świecę uważa za światło (użycie bowiem świecy w innym celu medio sole wcale nie było dziwniejszém jak w każdym innym czasie): Ezop zaś na takie pojmowanie rzeczy sarkastycznie odpowiada: hominem quaero (światło wcale nie jest zbyteczne, szukam bowiem tego, czego jak twój przykład pokazuje, nie tak łatwo znaleźć można).

10. Hoc etc. jeżeliby rozważył daną mu odpowiedź i tym sposobem należycie ją ocenił: referre ad animum powiedziane jest w tém samém znaczeniu, co referre ad ze względu na jakąś zwierzchność, wyższą instancyą, któréj podajemy sprawę do rozstrzygnięcia. — rettulit porów Prol. 1.

http://rcin.org.pl

Sensít profecto se hóminem non visúm seni,
Intémpestive qui óccupato allúserit.

Fab. LIV.

VIATORES ET LATRO.

Duo cum íncidissent ín latronem mílites
Unús profugit, álter aptem réstitit,
Et víndicavit sése forti déxtera.
Latróne occiso tímidus accurrít comes
Stringítque gladium, deín reiecta paénula:
Cedo, ínquit, illum, iám curabo, séntiat.

---

11. seni porów. LII, 4.
12. qui porównaj XLV,
13. —alludere alicui szyderstwem kogoś napastować, szydzić, żartować z kogoś.

Fab. LIV.

2. Unus — alter porówn. XL, 2. — restitit nie znaczy „stawił opór" (lecz w przeciwstawieniu do profugit), „pozostał" porów. XXVIII, 4 nie uciekł tak jak jego towarzysz, co w każdym razie uczynił dla tego, ażeby wytrzymać napaść rozbójnika i stawić mu opór.

3. vindicare se zabezpieczyć się, bronić się przeciw czyjemu napadowi.

4. accurit dla oznaczenia zapału, z jakim zbiegły towarzysz, gdy minęło niebezpieczeństwo szybko powrócił, ażeby pokazać (udaną) swoją odwagę.

5. dein porów. XXVIII, 5. — reiecta (domyśl. ad. post tergum) paenula, ażeby miał wolne ręce

6. Cedo, z żywością domaga się przedmiotu będącego w mowie: daj go tu, lub też: powiedz, mów gdzie jest; porów. Cic. Fl. 15. cedo — dic. — curabo, sentiat sam Conj. podobnie jak 8 vellem adjuvisses

8. Quos porów. Terent. Eun. I, 1, 21 sentiet, qui vir siem. — depugnare podobnie jak decertare przepro-

http://rcin.org.pl

Quos áttentarit. Tunc qui depugnáverat:
Vellem ístis verbis sáltem adiuvissés modo,
Constántior fuíssem vera exístimans.
Nunc cónde ferrum et línguam pariter fútilem.
Ut póssis alios ígnorantes fállere,
Ego, quí sum expertus, quántis fugias víribus,
Scio, quám virtuti nón sit credendúm tuae.

---

wadzić walkę aż do ostatecznego rozstrzygnięcia, wywalczyć.

8. **Vellem** Conj. Impf. życzenie bowiem wypowiedziane jest z przekonaniem, że niepodobne jest do wykonania.

10. **Conde** schowaj i dla tego zostaw w pokoju, i w tém ostatniém znaczeniu musi się także stosować do wprawionego w ruch języka. —**pariter** (zarówno, również) należy odnieść do **conde** (**pariter conde linguam atque ferrum**), a nie do **futilem**, wytworny bowiem stylista, jeżeliby chciał przypisać **futilitas** zarówno mieczowi jak i językowi, nie mógłby wyrażenia zwykle używanego o mowie i języku przenieść z miecza na język (**lingua pariter futilis atque ferrum**) tylko odwrotnie z języka na miecz (**ferrum pariter futile atque lingua**).

11. fałszem jest uważać **Ut possis** etc. za zdanie następne do **Nunc conde** etc. Możność bowiem oszukania innych wcale nie zależy od tego, czy chełpliwy teraz milczy lub nie (c. f. **linguam — ut possis alios fallere**) Również nie może być celem mówiącego, żeby uczył tchórzliwego towarzysza, w jaki sposób ma postępować, jeżeli chce oszukać innych. Przeciwnie **Ut possis** etc. jako poprzednik do **Ego, qui** etc. ma następujące zgodne z ogólną myślą bajki znaczenie: przypuściwszy nawet, że innych, którzy cię nie znają, oszukasz (chociażbyś oszukał): co do mnie, ponieważ znam twoją waleczność i męztwo z własnego doświadczenia, wiem, co myśleć o twojéj chełpliwości i dla tego przestań mnie oszukiwać. Jeżelibyś w dopiero co ukończonéj walce — takie jest połączenie myśli w całéj mowie — dopomagał mi chociażby mężnemi słowy (**istis verbis saltem, etiamsi non re**), to byłyby one przynajmniej zbawienną dla mnie iluzyą. Teraz daj pokój twym niewczesnym przechwałkom, które nawet niezdolne są przywrócić zaufania, jakie w tobie pokłada-

http://rcin.org.pl

Ili assignari débet haec narrátio,
Qui ré secuuda fórtis est dubiá fugax.

Fab. LV.

EX SUTORE MEDICUS.

Malús cum sutor ínopia depérditus
Medicínam ignoto facere coepissét loco.
Et véndítaret fálso antidotum nómine,
Verbósis adquisivit sibi famám strophis.
Híc cúm iaceret mórbo confectús gravi
Rex úrbis, éius experiendi grátia

---

lem. Chociażbyś bowiem i t. d. — **ignorantes** w przeciwstawieniu do **Ego scio**, i dla tego nie potrzebuje żadnego objaśnienia, do czego ma się odnosić.

12. **quantis f. viribus** sarkastycznie: jak wielką posiadasz siłę w ucieczce.

13. **quam non** ściśle biorąc nic: jak mało, co się oznacza przez **quam non multum**, lecz właściwie: jak nic, jak zupełnie nie.

14. **Illi** etc. porówn. I, 3. — **assignare** za własność swoją poczytywać, przypisywać sobie, porówn. III, 6.

15. **re dubia** wśród okoliczności, których przebieg i koniec jest wątpliwy, a zatem w wątpliwém, przykrém położeniu.

Fab. LV.

1. **Malus** (jako nowe, względnie do swego rzemiosła podobnie u Horacego **bonus sutor**, u Cic. **malus poeta, medicus** i t. p.) **sutor** zlewa się w jedno pojęcie i dla tego przymiotne określenie **inopia deperditus** dodane jest bez kopuli.

2. **Medicinam facere** porówn. XXXV, 9. **ignoto loco** gdzie był nieznany, porówn. XLIV, 2. — **coepisset** porówn. XVIII, 2.

3. **falso antidotum nomine** fałszywie tak nazwaną przeciwtrucizną, gdyż skutek jéj nie odpowiadał nazwie,

http://rcin.org.pl

Scyphúm poposcit: fúsa dein simuláns aqua
Illíus miscere ántidoto se toxicum,
Ebíbere iussit ípsum posito praémio.
Timóre mortis ílle tum conféssus est
Non ártis ulla médicae se prudéntia,
Verúm stupore vúlgi factum nóbilem.
Rex ádvocata cóncione haec édidit:
Quanté putatis ésse vos deméntiae,
Qui capita vostra nón dubitatis crédere.
Cui cálceandos némo commisít pedes?

według której miała być lekarstwem przeciw truciznie.

4, **strophae** (od στρέφω, obracam) szumne zwroty, w których szewc wychował swoją sztukę i lekarstwa.

5. **Hic** nie o miejscu (**ignoto loco**), lecz uobecnia minione zdarzenia (teraz), skoro chory król miejsca (**urbis**) usłyszał o znajdującym się w obrębie jego państwa sławnym lekarzu, porówn. XXXI, 3.

7. **poposcit**, zwykle mówi się o panu, który żąda od swego służącego podania czegoś, „kazać sobie coś podać." —**dein** zamiast **deinde**, u Fedra zawsze jest wyrazem jednozgłoskowym.

posito porów. XXXVIII, 5. — **praemio** porównaj XXXV, 6,

11. **artis prudentia** nauka i doświadczenie potrzebne do zajmowania się jakąś sztuką.

12. **stupor**, głupota, tępy rozum, któremu trudno coś spostrzedz, pojąć i zrozumieć.

13 **edidit** ogłosił: wątpliwem zdawać sie może, czy sam w własnéj osobie (po wyzdrowieniu), czy też przez posłańca. Tymczasem sama forma ogłoszenia (**Quantae putatis** etc.) przemawia za pierwszém zdaniem. Poeta zwykle opuszcza okoliczności, których łatwo domyślić się można, jak np. w tym razie wyzdrowienie króla. Podobnie na początku poeta nic nie wspomina o tem, że król zawezwał do siebie lekarza; ta bowiem okoliczność wypada już z saméj próby, jaką król chciał z nim odbyć.

14. Przez **putatis** mówca daje do zrozumienia, że osądzenie wielkości głupoty (**Genit.** oznacza jakoby ludzie byli przez nią opanowani) zostawia własnemu ich rozsądkowi.

15. **capita** (w stosownem przeciwstawieniu do **pedes**) to samo co **vitam**.

17. **vere** prawdziwie, w rzeczy saméj, zaiste. — **dixerim** w Conj. zdanie to bowiem zależy od indywidualnego za-

http://rcin.org.pl

Hoc pértinere vére ad illos díxerim,
Quorúm stultitia quaéstus impudéntiae est.

Fab. LVI.

CICADA ET NOCTUA.

Humánitati quí se non accómodat
Plerúmque poenas óppetit supérbiae.
Cicáda acerbum nóctuae convícium
Faciébat solitae víctum in tenebris quaérere
Cavóque ramo cápere somnum intérdiu.

---

patrywania się mówcy. Perf. zaś wskazuje, że zdanie to odnosi się do pewnego, oznaczonego wypadku.

18. **stultitia** — **impudentiae** porów. XII. 5. — **quaestus** zarobek t. j. sposobność do zarobku, źródło zarobku, tak że stultitia uważać należy za Nomin.; **impudentiae** Gen., podobnie jak u Horat. s. 2, 6, 19 **auctumnus gravis** (niezdrowa) **Libitinae** (bogini śmierci) **quaestus.**

Fab. LVI.

1. **Humanitas** ludzkość o ile okazuje się w wyrozumiałem obchodzeniu się z drugimi, w przeciwstawieniu do **superbia**, która przeceniając sama siebie nie zachowuje względem innych należytych względów. — **accommodare** zastosować t. j. postawić w warunkach odpowiednich wymaganiom przedmiotu.

2. **oppetere poenas superbiae** odebrać karę za pychę.

3. **acerbum** ogólnie: nieprzyjemny, i to w dotkliwy sposób, przykry, nieznośny. — **noctuae** zależy od **acerbum**. Wrzaskliwe przeczenie świerczа (**convicium**) nieznośnem było dla sowy przyzwyczajonéj spać we dnie.

5. **Cavoque ramo** porów. XXIV, 12. — **somnium capere** mówi się o tym, który umyślnie starając się o sen (**somnium petere**) zasypia.

6 **vallidius** compar. od **valde**=**valide.**

7. **occoepit** podobnie jak **coepit**, porów. XVIII, 2. —

http://rcin.org.pl

Rogáta est, ut tacéret. Multo válidius
Clamáre occoepit. Rúrsus admotá prece
Accénsa magis est. Nóctua ut vidít sibi
Nullum ésse auxilium et vérba contemní sua,
Hac ést aggressa gárrulam fallácia:
Dormíre quia me nón sinunt cantús tui,
Sonáre cithara quós putes Apóllinis,
Potáre est animus néctar, quod Pallás mihi
Nupér donavit: sí non fastidís, veni:

---

admota prece porównaj XXXVI, 6. — **prece**, w Abl. używa się bardzo często, rzadziéj w Dat. i Accus. zresztą tylko w Plur. i to bez względu na jedność lub mnogość treści zawartéj w prośbie, porów. XLIX, 14.

8. **Accensa est** domyśla się **ad clamandum.** — **magis**, w polskim języku trzeba dodać „jeszcze" — **ut vidit — est aggressa** podobnie jak niżéj **simul cognovit — advolavit**, porówn. LII, 3.

9. **Nullum auxilium** przeciw **acerbum convicium**, mianowicie na drodze pokojowéj, za pomocą pojednawczych słów, stąd objaśniający dodatek **et verba contemni sua.**

10. **Hac** porów. LIX, 9. — **aggredi** o tym, kto w jakimkolwiek celu do kogoś przystępuje, stąd: napadać, zaczepiać. — **garrulus** szczególnie o ptakach, które wiedzione naturalnym instynktem śpiewają, następnie o człowieku: gadatliwy, gadula paplacz; tu przenośnie o świerczu.

11. **Dormire** etc. Sowa, która dopiero co uskarżała się, że nieznośne piszczenie świercza spać jéj niepozwala, teraz śpiew ten uważa za tak cudowny, iż z roskoszą go słuchając spać nie może.

12. **cithara** w pierwotném znaczeniu Ablativu na pytanie **skąd?** — **quos putes** które tego są rodzaju, iż — porów. LV, 17.

13. **Potare** zbytkowne picie mające na celu nie zaspokojenie pragnienia, lecz zajemność w samem piciu. — **Pallas** = Minerva, dla niéj była poświęcona sowa.

14. **fastidire**, gardzić, brzydzić się; **si non fastidis** zwykła formułka grzeczności używana przy zaprosinach: jeżeli chętnie weźmiesz to, co ci ofiaruję.

15. **Una**, Adverb. „razem." **ardebat siti** usychał z pragnienia, miał gorące pragnienie, nie jak poeta podaje przypadkowo, lecz zupełnie

http://rcin.org.pl

Una bibamus. Illa, quae ardebát siti,
Simúl cognovit vócem laudarí suam,
Cupide ádvolavit. Nóctua egressa é cavo
Trepidántem censectáta est et letó dedit.
Sic, víva quod negáret, tribuit mórtua.

Fab. LVII.

AQUILA, FELES ET APER.

Aquila ín sublimi quércu nidum fécerat:
Felés cavernam nácta in media pépererat;

---

naturalnie, bezustannie bowiem śpiewając musiał mieć suche gardło.

17. **egressa e cavo.** Niesłusznie zarzucają poecie, że sowa, widząc spieszącego świercza nie zostaje spokojnie w dziurze, lecz sama wybiega na jego spotkanie; naturalną bowiem jest rzeczą, iż, skoro sowa wywabiła już świercza z kryjówki i pewną była swéj zdobyczy, pospieszyła na przeciw niéj, ażeby jak najprędzéj wykonać długo żywioną zemstę.

18. **Trepidantem, domyśla** się: na widok sowy wylatującéj ze swego ukrycia. — **Crepitantem** — zamiast **trepidantem**, — domysł uważany przez wielu za bardzo szczęśliwy — nie tylko nie odpowiada następującemu **consectata**, lecz nadto nie zgadza się z tém, co chciał wyrazić poeta, mianowicie, że świercz ginie śpiewając, a zatem nie wiedząc nic o zasłużonéj przez siebie karze. — **leto dedit** podobnie XLVII, 9 **improbam leto dedit**

19. **quod negaret** porów. 6 **rogata est, ut taceret.**

Fab. LVII.

1. Odpowiednie zakończenie 3 pierwszych wierszy (**fecerat, pepererat, posuerat**) podobnie jak odpowiedni początek (**aquila, feles, sus**) i oznaczenie miejsca (**in sublimi, in media, ad imam**) wcale nie jest dziwném, gdyż

http://rcin.org.pl

Sus némoricultrix fétum ad imam pósuerat.
Tum fórtuitum féles contubérnium
Fraude ét scelesta sic evertit málitia.
Ad nidum scandit vólucris: perniciés, ait,
Tibí paratur, fórsan et miseraé mihi.
Nam fódere terram quód vides quotídie
Aprum ínsidiosum, quércum vult evértere,
Ut nóstram in plano fácile progeniem ópprimat.
Terróre offuso et pérturbatis sénsibus
Derépit ad cubile setosaé suis.
Magno, ínquit, in períclo sunt natí tui,

---

tu idzie o proste dodanie podobnych okoliczności, w jakich znajdowali się aktorzy dramatu.—**in sublimi quercu** nie: na wysokim dębie (**in quercu, quae sublimis erat**), lecz na wysokości dębu (**in quercu, qua sublimis erat, in sublimi quercus parte**).

Podobnie 2 **in media**, 3 **ad imam**. — **nidum fecerat** dla swego potomstwa, porów. 10, tak, że orzeł znajdował się w takiém samém położeniu co kot (2 **pepererat**) i dzik (**fetum posuerat**, porów. XXXVI, 4).

2. **in media** służy do oznaczenia miejsca i odnosi się zarówno do **cavernam nacta** jak i do **pepererat**.

3. **Sus nemoricultrix** podobnie jak 12 **sus setosa** z wyraźném oznaczeniem rodzaju, przeciwnie 9 **aper** jako epicoenum, porówn. XXII, 4. — Co się tycze rozmaitych wyrażeń **fetus, progenies, nati, tener grex, porcelli, catuli** patrz XXXVI, 4.

4. **fortuitus**, porów. Horat. od II, 15, 17 z przedostatnią długą, która nigdy nie skraca się; wyraz ten bowiem w razie potrzeby może przybierać trójzgłoskową miarę. Podobnie **gratuitus**.

5. **scelesta** o ile **malitia** ma na celu zgubę innych, nie zaś ogólny jéj przymiot.

6. **pernicies** stoi na czele zdania jako wyraz malujący straszne pojęcie; podobnie 13 **magno in periclo** gdy kot donosi dzikowi straszną wiadomość.

7. **miserae** udając, że przeczuwa nieszczęście.

9. Poprzednik **quod** etc. podaje rzeczywistą okoliczność, któréj objaśnienie znajduje się w następniku **vult** etc. tak, że oba te zdania pod względem grammatycznym w takim do siebie zostają stosunku, jak Subjekt i Predykat, pod względem zaś logicznym jak pytanie

http://rcin.org.pl

Nam símul exieris pástum cum teneró grege
Aquilá est parata rápere porcellós tibi.
Hunc quóque timore póstquam complevít locum.
Dolósa tuto cóndidit sesé cavo.
Inde évagata nóctu suspensó pede.
Ubi ésca se replévit et prolém suam,
Pavórem simulans próspicit tutó die.
Ruínam metuens áquila ramis désidet:
Apér rapinam vítans non pródit foras.

---

i odpowiedź; my wyrażamy to przez: co się tyczy tego, że — to, albo dokładniéj: co się tyczy tego, że dzik rozkopuje ziemię, to celem tego jest, i t. d.

10. **opprimat** porównaj XXXI, 3.

11. Z nieuchronnem wywróceniem drzewa (9 everterе, 21 **ruina**) kot przedstawił tak straszny obraz przed oczy orła, iż zmysły tegoż zupełnie się pomieszały, stąd **terrore** etc. porów. XLIX, 11, dzika stara się kot nastraszyć widokiem niebezpieczeństwa, jakie wyraża mu przy jego wyjściu, ztąd 16 **timor**; sam zaś udaje obłudnie niepokój i obawę, ztąd 20 **pavor**.

15. **est**, a nie **erit parata**, ponieważ orzeł powziął już zamiar (a zatem jest przygotowanym), którego wykonanie jako zależne od **exieris** należy do przyszłości.

16. **complevit locum** o ile przestrach dzika udzielał się jego otoczeniu i napełniał całe legowisko.

17. **Dolosa tuto** etc. wprawdzie skutkiem podstępu kota współmieszkańcy jego sądzili, że są w niebezpieczeństwie, on sam jednakże czuł się bezpiecznym.

18. **suspenso pede** lekko stąpając, idąc po cichu.

19 **esca** porów. XXXI, 2. — **replevit** tyle, ile było potrzeba aż do nasycenia.

21. **Ruinam**, domyśl. quercus. — **desidere** oznacza stan siedzenia uporny, wytrwale aż do końca przeprowadzony.

23. **Quid multa**, dokładniéj u Terent. Eun. III, 5, 20 **quid multa verba**, po co wiele mówić, krótko mówiąc.

24. **Felisque catulis** etc. poeta zgodnie z naturą macierzyńskiéj miłości przedstawia kotkę więcéj troszczącą się o swoje potomstwo, niż o siebie samą. Podobnie postępuje orzeł XLVIII, 4. — **praebuĕrunt**, u poetów niekiedy **e** w zakończeniu Perf. **erunt** skraca się (Systole).

25. **bilinguis** dwujęzyczny ze względu na postępowanie kota, który mówiąc jakby

http://rcin.org.pl

Quid multa? Inedia sunt consumpti cum suis
Felisque catulis largam prebuerunt dapem.
Quantum homo bilinguis saepe concinnet mali,
Documentum habere stulta credulitas potest.

Fab. LVIII.

LUPUS AD CANEM.

Quam dulcis sit libertas, breviter proloquar.
Cani perpasto macie confectus lupus
Forte occucurrit; dein, salutatum invicem
Ut restiterunt; unde sic, quaeso, nites?

---

dwoma językami oczernia dzika przed orłem i nawzajem orła przed dzikiem. — **saepe** porów. XX, 1. — **conciunare** zręcznie coś przyrządzić, przygotować, sprawić, tak w złém jak i w dobrém znaczeniu.

26. **stulta credulitas** porów. XII, 5. — **potest habere** domyśl. dopiero co opowiedzianą bajkę, którą poeta nazywa **documentum**, ponieważ służyć może za naukę: jako dowód w podobném znaczeniu używa się **exemplum**, porówn. III, 6, **argumentum**, porów. XI, 2.

Fab. LVIII.

1. **proloqui** powiedzieć coś, objawić, ogłosić w przeciwstawieniu do **reticere** zamilczeć.

2. **perpastus** rozumieć należy nie tylko w znaczeniu **valde**, lecz nadto **plene, perfecte pastus.**

3. **dein** według podanéj interpunkcyi nie należy odnosić do zdania wtrąconego **salutatum etc.** lecz do **lupus occucurrit** przyłącza pytanie tegoż **unde etc.** tak, że pytającego subjektu nie potrzeba domyślać się z treści pytania, bo widocznym jest z samego związku mowy.

4. **nitere** mówi się często o otyłości, która nadaje ciału pełność, a stąd gładki, lśniący połysk: porów. Horat. Ep. 1, 4, 15 **Me pinguem etni-**

http://rcin.org.pl

Aut quo cibo fecísti tantum córporis?
Ego, quí sum longe fórtior, pereó fame.
Canís simpliciter: éadem est conditió tibi.
Praestáre domino sí par officiúm potes.
Quod? ínquit ille. Cústos ut sis líminis
A fúribus tueáris et noctú domum.
Ego véro sum parátus: nunc patiór nives
Imbrésque in silvis ásperam vitám trahens:
Quantó est facilius mihi sub tecto vívere
Et ótiosum lárgo satiarí cibo!

---

tidum bene curata cute vises.

5. **facere corpus** w ten sam sposób co **facere** (t. j. comparare, acquirere) **pecuniam, rem, vires**; oppos. **amittere corpus.**

6. **pereo** hyperbolicznie, porów. XIX, 8, — **fame** z głodu, ponieważ nie mam co jeść, z braku pożywienia.

7. **simpliciter** w przeciwstawieniu do **dissimulanter** prostodusznie. — **est** a nie **erit** dla oznaczenia, że wśród podanych okoliczności skutek nastąpi natychmiast i bez żadnéj wątpliwości.

8. **domino** rozumieć należy o panu psa, porówn. 22. — **potes** oznacza, że możność zależy nie od zdolności, lecz od woli (jeżelibyś wymógł to na sobie, jeżelibyś zechciał) wilka, ztąd 11 odpowiedź **ego vero sum paratus.**

9. **Quod** Accus. zależny od domyślnego **praestare.** — **ut** ponieważ idzie tu o wyjaśnienie powinności, tego, co czynić należy z obowiązku.

10. **et** nie zamiast **etiam**, lecz jako kopula łączy **sis** i **tuearis**, pies bowiem na zadane mu pytanie ma odpowiedzieć nie asyndetycznem przedstawieniem kilku pojedynczych obowiązków; lecz ogólném zebraniem wszystkich powinności, które właśnie polegają na tém, że we dnie uwiązany na łańcuchu winien mieć na oku przystęp do domu (ztąd **limen**), w nocy zaś chodząc wolno strzedz całego domu (ztąd **domus**) od złodziei (**tueri a** - porów. XXII, 9).

11. **vero** jak zwykle wzmacnia odpowiedź. — **nives, imbres** podobnie jak **grandines, pluviae** i t. p. w Plur. wyrazy te bowiem zawierają pojęcie mnogości tak same w sobie jak i przez to, że oznaczają czynność często powtarzającą się.

http://rcin.org.pl

Veni érgo mecum. Dúm procedunt, ádspicit
Lupus á catena cóllum detritúm cani.
Unde hóc amice? Níhil est. Dic, quaesó, tamen.
Quia vídeor acer, álligant me intérdiu,
Luce út quiescam et vígilem nox cum vénerit:
Crepúsculo solútus qua visum ést vagor.
Affértur ultro pánis; de mensá sua
Dat óssa dominus; frústra iactant fámilia
Et quód fastidit quísque pulmentárium.

---

13. **Quanto etc.** Ogólne zdanie **sub tecto** etc. skutkiem dodanego **mihi** zamienia się na osobiste zapatrywanie się mówiącego: o ileż łatwiejszą wydaje mi się rzeczą i t. d.

16. **a catena** odnosi się do **detritum**. Często zamiast Abl. instr. używają poeci przyimka **a** (z Abl.), dla wskazania, że czynność wychodzi z przedmiotu.

17. **hoc** nie: **hoc collum d.** tylko: **hoc, quod c. d. est.** — **nihil est** i dla tego nie warto o tém mówić, pies bowiem chciałby przemilczéć tę okoliczność, — **tamen**, etsi nihil est.

19. **Luce** etc, nie: abym we dnie spał, w nocy zaś czuwał (jak to pokazuje się z **quia videor acer**), lecz: abym we dnie zachował się spokojnie (nie gryzł ludzi i tylko jako **custos** służył), w nocy zaś wypocząwszy, we dnie czuwał. — **venerit** Conj. zależny nie od **cum** czasowego, lecz od orat. obliq.

20. **qua**, Adverb. (właściwie **qua via** lub **parte**, „gdzie;" przeciwnie 25 **quo** „dokąd" **qua visum est** „gdzie mi się podoba." Nep. Paus. 2, 3 **si tibi videtur, des ei filiam tuam nuptum.**

21. **ultro** tak, że sami ludzie przynoszą mi chleb, nie potrzebuję dopiero o niego się prosić.

23. Nikogo dziwić nie powinno, że pies, który nie jest wybrednym i myśli tylko o nasyceniu się (porów. 24. **venter impletur meus**) zbieranie resztek ze stołu swego pana za szacowny uważa przywilej.

25. **Age** w ogóle dla zwrócenia uwagi na jakiś przedmiot, tu zachęca do odpowiedzi, skutkiem czego zbyteczną jest partykuła pytająca. Jak należy rozumieć i akcentować powtarzające się **est** (**est animus, est licéntia**) dostatecznie wskazuje sam szyk wyrazów. — **est animus** z Infin. tak samo jak LVI, 12 podobnie **est**

http://rcin.org.pl

Sic síne labore vénter impletúr meus.
Age, sí quo abire est ánimus, est licéntia?
Non pláne est, inquit. Frúere quae laudás, canis:
Regnáre nolo, líber ut non sím mihi.

Fab. LIX.

RANAE REGEM PETENTES.

Athénae cum florérent aequis légibus,
Procáx libertas cívitatem míscuit
Frenúmque solvit prístinum licéntia.

---

mens Lib. III, Prol. 49, z tą atoli różnicą, że pierwsze znaczy „chcieć" ze stanowiska życzenia i posiadania, drugie zaś ze stanowiska zamiaru i celu.

26. **Fruere** domyśla się bez przeszkody z mojéj strony, gdyż żadnéj do udziału nie roszczę pretensyi.—**quae laudas** bez domyślnego do **fruere** objektu **iis**, przechodnie bowiem znaczenie tego słowa nie zupełnie poszło w zapomnienie.

27. **Regnare nolo** etc. samo w sobie można rozumieć w ten sposób nie potrzebuję być panem innych, jeżeli nie mam być panem samego siebie, lecz w stosunku do bajki **regnare** nie znaczy panować, tylko żyć po królewsku, wygodnie, w szczęściu tak, że myśl jest następująca: nie chcę i największego szczęścia, skoro wolność moja nie ma należeć do mnie, lecz do kogo innego.—**mihi** Dativ. commodi; **liber sum mihi** „jestem panem samego siebie"

Fab. LIX.

1. **aequis legibus** pod prawami, które dla wszystkich były jednakie i przed któremi wszyscy byli równi; to samo znaczy właściwa demokratom greckim ἰσονομία, która nie pozwalała na żadne przywileje.

2. **Miscere** w przeciwstawieniu do **temperare**, synonymum z **confundere**, **perturbare** sprawić zamieszanie.

http://rcin.org.pl

Hic cónspiratis fáctionum pártibus
Arcém tyrannus óccupat Pisístratus,
Cum trístem servitútem flerent Attici
(Non quía crudelis ílle, sed quoniám grave
Omne ínsuetis ónus) et coepissént quaeri,
Aesópus talem túm fabellam réttulit.
Ranaé vagantes líberis palúdibus
Clamóre magno régem petiere á Jove,
Qui díssolutos móres vi compésceret.
Patér deorum risit atque illís dedit
Parvúm tigillum, missum quod subitó vadis
Motu sonoque térruit pavidúm genus.

---

3. licentia jest subjektem.

4. Hic wtedy, o czasie. — conspirare właściwie o zgodnym dźwięku dętych instrumentów, przenośnie to samo co zupełne consentire (Cic. consilium consentiens et paene conspirans), tak w dobrém jak i w złém znaczeniu; conspiratus podobnie jak iuratus, coniuratus oznacza stan będący skutkiem conspirare — factiones znaczy polityczne stronnictwa, o ile wspólnemi siłami dążą do jednego celu; partes o ile te stronnictwa są osobnemi i oddzielnemi częściami jednéj całości.

5. Arcem Akropolis, siedlisko rządu — tyrannus jako tyran t. j. przywłaszczyciel. Nep. Milt. 8, 3 Omnes autem et habentur et dicuntur tyranni, qui potestate sunt perpetua in ea civitate, quæ libertate usa est. Pizystrates osiągnął władzę w ten sposób, iż przy pomocy przybocznéj straży złożonéj z ludu zajął Akropolis, zkąd łatwo mógł opanować same Ateny (560 r. przed Chr.)

6. Attici zamiast Athenienses.

7. quoniam dla oznaczenia przyczyny zależnéj od różnych okoliczności, porów. 23 - ponieważ nieprzyzwyczajonym (insuētis czterozgł. porów. XI, 7) do ucisku (onus) Ateńczykom, każdy chociażby najmniejszy ucisk ciężkim (grave) zdawać się musiał.

9. talem fabellam taką bajeczkę. — rettulit porównaj Prol. 1.

10. liberis paludibus, przyimek in służący do oznaczenia miejsca na pytanie gdzie? często u poetów się opuszcza. — palus bagno, okolica pokryta zgniłą wodą, 14 vadum płytka woda, bród.

http://rcin.org.pl

Immérsae limo cúm laterent díutius,
Forte úna tacite prófert e stagnó caput
Et éxplorato régе cunctas évocat.
Illaé timore pósito certatim ádnatant
Lignúmque supra túrba petulans ínsilit,
Quod cum ínquinassent ómni contumélia,
Aliúm rogantes régem misere ád Iovem,
Inútilis quoniam ésset, qui fuerát datus.
Tum mísit illis hydrum, qui dente áspero
Corrípere cоepit síngulas. Frustrá necem
Fugitánt inertes: vócem praecludít metus.

---

17 **stagnum** woda stojąca w przeciwstawieniu do bieżącéj (staw).

12. **vi** dla oznaczenia, że żaby chciały otrzymać energicznego króla (Liv. IX, 16 **vis erat in eo viro imperii ingens**).

13. **Pater deorum** t. j. Jupiter. — **risit** w greckim oryginale bliżéj określone przez συνιδὼν αὐτῶν τὴν εὐήθειαν.

14. **missum** rzucony, domyśla się z nieba.

15. **motu sonoque**, które sprawiło nagle rzucone w wodę **tigillum**. — **genus** porów. XXII, 6.

16. W **diutius** wymawiać należy diu jako jedną syllabę (Synizesis).

17. **Forte** etc. nie znaczy, że żaba przypadkowo wychyliła głowę nad wodę, bo uczyniła to z bojaźnią i milcząco (**tacite**), a więc z namysłem; lecz że właśnie tę żabę z pomiędzy wielu innych wzięła ochota to uczynić.

19. **ponere** znaczy tu odłożyć na bok; oddalić, podobnie jak **arma, vitam ponere**.

20 **Lignumque supra**, przyimki zwłaszcza dwuzgłoskowe bardzo często w poezyi, rzadziéj w prozie stoją po wyrazach rządzonych (Anastrophe). U Nep. po zaimkach **hanc juxta** Paus. 4, 4. **hunc adversus** Con. 2, 2. **quam ante** Chab. 3, 1.

22. **rogantes** tyle co **qui rogarent**, porównaj Justin. XXXI, 7 **Antiochus legatos pacem petentes misit**

23. **quoniam esset** oznacza przyczynę, jaką podawali posłańcy na uzasadnienie prośby podanéj przez nich w imieniu ogółu, a zatém przyczyna ta wziętą jest z myśli obcéj, porów. Prol. 6 **loquantur**. — **qui — fuerat** praktyczne określenie niezależne od orat. obliq.

http://rcin.org.pl

Furtim ígitur dant Mercúrio mandata ád Iovem.
Afflíctis ut succúrrat. Tunc contrá deus:
Quia nóluistis véstrum ferre, inquít, bonum,
Malúm perferte.—Vós quoque, o cívés, ait,
Hoc sústinete, máius ne veniát malum.

Fab. LX.

SCURRA ET RUSTICUS.

Pravó favore lábi mortalés solent
Et, pró iudicio dúm stant errorís sui,

25. **singulas** jedną po drugiej.

26. **inertes** niezdolne do obrony. — **vocem praecludit** po polsku: „bojaźn zamknęła im usta."

27. **Furtim** ukradkiem, **Mercurio** posłańcowi bogów, nikt bowiem inny nie chciał się wystawiać na gniew srogiego władzcy Jowisza.

18. **contra inquit** odrzekł,

29. Fałszywie niektórzy uważają **bonum** i 30 **malum** za Neutra, poeta bowiem właśnie pod postacią **tigillum** chciał wystawić bezczynnego a stąd nieszkodliwego, pod postacią zaś **hydrus** energicznego a stąd szkodliwego króla. Tak więc Jupiter odpowiada żabom, które przedtem bezczynnego a teraz energicznego nie chcą króla: ponieważ nie chciałyście cierpieć dobrego króla **bonum regem**, znoście teraz **perferte** teraz złego **malum**,

10. **Vos** etc. Wyrazy Ezopa, który bajkę ofiaruje Ateńczykom, — **ait** domyśla się Aesopus.

31. **Hoc malum** obecne. łagodne panowanie tyrana Pizystrata.

Fab. LX.

1. **Pravo** o ile **favor** przechodząc w namiętność przekracza naznaczoną mu granicę. — **labi** w przenośnem znaczeniu upadać, błądzić. **mortales homines** ze wskazaniem na słabość człowieka, porów. V, 2.

http://rcin.org.pl

Ad poénitendum rébus manifestis agi.
Factúrus ludos quídam dives nóbiles
Propósito cunctos ínvitavit praémio,
Quam quísque posset út novitatem osténderet.
Venére artifices laúdis ad certámina;
Quos ínter scurra nótus urbanó sale
Habére dixit sé genus spectáculi,
Quod ín theatro númquam prolatúm foret.
Dispérsus rumor cívitatem cóncitat;
Paullo ánte vacua túrbam deficiúnt loca.
In scéna vero póstquam solus cónstitit,
Sine ápparatu, núllis adiutóribus,
Siléntium ipsa fécit exspectátio.
Ille ín sinum repénte demisít caput

---

2. **stare pro** dla obrony i utrzymania. — **iudicium erroris sui** w polskim języku Gen' zamienić należy na przymiotnik (sąd mylny).

3. **Ad poenitendum** t. j. do wyznania swego błędu. — **rebus manifestis** przez facta oczywiste w przeciwstawieniu do błędnego mniemania.

4. **Nobiles** (a nie nobilis) odnosi się do **ludos**.

6. **posset** mianowicie **ostendere** pokazać, domyśla się przed rozdawcą nagród dla poprzedniego zbadania i ocenienia.

7. **laudis** chwały czyli zasługi wynalezienia nowości godnej nagrody.

8. **scurra** obejmuje wszystkich tych, którzy za pieniądze bawią innych dowcipem, żartami i śmiechem.

9. **Habere** często o tém, co się ma na pogotowiu do rozporządzenia. — **spectaculi**, obok sztuk scenicznych przedstawiano także innego rodzaju zabawy dla rozweselenia widzów.

10. **foret** nie zamiast **esset**, lecz oznacza warunek w przyszłości: jeżeli kiedy przyszło do przedstawienia, takie **spectaculum** nigdy nie miałoby miejsca.

11. **civitatem** obywatelstwo, mieszkańcy jako publiczność teatralna. — **concitare** wprawić w ogólny ruch i zamieszanie.

13. **Sine a., nullis a.** objaśnia i kładzie przycisk na **solus**, jako na coś niezwykłego, co wzbudzało nadzwyczajne oczekiwanie (**expectatio**), które już samo (**ipsa**) wystarcza-

http://rcin.org.pl

Et sic porcelli vócem est imitatús sua,
Verum út subesse pállio conténderent
Et éxcuti iubérent. Quo factó simul
Nihil ést repertum, múltis onerant laúdibus
Hominémque plausu prósequuntur máximo.
Hoc vídit fieri rústicus. Non mehércule
Me víncet, inquit: ét statim proféssus est
Idém facturum mélius se postrídie.
Fit túrba maior. Iám favor mentés tenet
Et dérisuri, nón spectaturí sedent.
Utérque prodit. Scúrra degrunnít prior
Movétque plausus ét clamores súscitat.
Tunc símulans sese véstimentis rústicus
Porcéllum obtegere (quód faciebat scílicet,

---

lo do sprawienia zupełnéj ciszy (silentium).

16. sinum obszerny, faldzisty ubiór zwykle na piersiach ściągnięty (18 palium).

18. Verum domyśla się porcellum, tak jak poprzdnio sua domyśla się voce.

19. excutere właściwie wytrząsnąć, tu znaczy „zrewidować," objektem do excuti nie jest porcellum (coby się sprzeciwiało następnemu quo facto simul nihil est repertum), lecz hominem lub hominis palium.

20. onerant nie obciążają, lecz okrywają, obficie obsypują go pochwałami.

21. plausu prosequuntur przy zejściu ze sceny.

22. mehercule porównaj XV, 7.

23. profiteri otwarcie przyznać się do czegoś, mianowicie podać się za zdolnego do jakiéj czynności, stąd (artis) professor, professio (nowołac. professura).

25. tenet, o ile favor (porów. 1. opanowawszy umysły sprawił to, że publiczność siedzi nie wcelu przypatrywania się i badania (non spectaturi), lecz dla wyszydzenia rywala swego ulubieńca (derisuri sedent).

27. Uterque nie ambo porów. XXVII, 7. — degrunnire umyślnie przez autora utworzony wyraz, tyle co grunniendi munere defungi, partykuła zaś de w tém połączeniu wyraża zupełne ukończenie czynności wyrażonéj przez słowo.

29. Szykuj Tunc rusticus simulans, sese vestimentis etc.

30. faciebat w przeciwsta-

http://rcin.org.pl

Sed, ín priore quía nil compereránt, latens)
Pervéllit aurem véro, quem celáverat,
Et cúm dolore vócem naturae éxprimit.
Acclámat populus scúrram multo símilius
Imitátum et cogit rústicum trudí foras.
At ílle profert ípsum porcellum é sinu
Turpémque aperto pígnore errorém probans:
En! híc declarat, quáles sitis iúdices.

---

wieniu do **simulans** oznacza czynność rzeczywistą a nie udaną, pozorną.

31. **Sed etc.** ponieważ przy rewizyi pierwszego sztukmistrza nic nie znaleziono (**quia nihil compererant**) i nadal więc nie miano żadnego podejrzenia, skutkiem czego **rusticus** łatwo mógł ukryć swoje oszustwo.

32. **vero** domyśla się **porcello.**

33. **cum dolore** w połączeniu, razem z bólem.

34. **similius imitatum** porów. Cic. de orat. II, 23 **similitudinem imitatatione assequi.**

35. **cogit** nie „wymusza" lecz przymusza, mianowicie burzliwem okazaniem swego gniewu i niezadowolenia, tak, że przez **cogere** rozumieć należy to samo, co wzmocnione **iubere.**

36. **ipsum** jako oczywisty dowód prawdziwości naturalnego głosu.

37. **aperto** otwarty, jawny, w przeciwstawieniu do 30 **obtegere,** 32 **celaverat.** — **pignore** tu „dowód"

38. **En** porów. XVI, 11. —**declarare** coś jasno i dokładnie oznajmić, objawić, pokazać.

http://rcin.org.pl

REJESTR BAJEK.

	Wstęp . . .	stronnica	I
	Prologus . . .	„	1
1.	Mons Parturiens . .	„	3
2.	Vulpes ad Personam Tragicam .	„	4
3.	De Vulpe et Uva . . .	„	5
4.	Taurus et Vitulus . . .	„	„
5.	Canes Famelici . . .	„	6
6.	Aesopus ad Quendam de Successu Improborum		7
7.	Socrates ad Amicos. . .	„	8
8.	De Vitiis Hominum . . .	„	9
9.	Tempus . . .	„	10
10.	Serpens, Misericordia Nociva .	„	11
11.	Vipera et Lima . . .	„	12
12.	Canis per Fluvium carnem ferens .	„	13
13.	Ovis, Cervus et Lupus . .	„	14
14.	Ovis, Canis et Lupus . .	„	15
15.	Canis et Crocodilus . .	„	16
16.	Asinus et Galli . . .	„	17
17.	Malas esse Divitias . .	„	19
18.	De Capris Barbatis . .	„	—
19.	Ranae ad Solem . . .	„	21
20.	Asinus ad Senem Pastorem .	„	22
21.	Canis Fidelis . . .	„	23
22.	Milvus et Columba . .	„	24
23.	Pugna Murium et Mustelarum .	„	25
24.	Vulpes et Caper . . .	„	27
25.	De Fortunis Hominum . .	„	28
26.	Passer et Lepus . . .	„	29
27.	Lupus et Vulpes Judice Simio .	„	31
28.	Vulpes et Corpus . . .	„	32

http://rcin.org.pl

29.	Duo Calvi	stronnica	33
30.	Calvus et Musca	„	34
31.	Pullus ad Margaritam	„	35
32.	Venator et Canis	„	36
33.	Aesopus at Petulans	„	37
34.	Vacca et Capella, Ovis et Leo	„	39
35.	Luupus et Gruis	„	40
36.	Canis Parturiens	„	42
37.	Rana Rupta et Bos	„	43
38.	Vulpes et Ciconia	„	44
39.	Ranae Metuentes Taurorum Proelia	„	46
40.	Muli Duo et Latrones	„	48
41.	Equus et Aper	„	49
42.	Lupus et Agnus	„	51
43.	Graculus Superbus et Pavo	„	53
44.	Asinus et Leo Venantes	„	55
45.	Cervus ad Fontem	„	57
46.	Leo Senex, Aper, Taurus et Asinus	„	58
47.	Mustela et Homo	„	60
48.	Vulpes et Aquila	„	61
49.	Aquila, Cornix et Testudo	„	64
50.	Musca et Mula	„	66
51.	Pavo ad Junonem de Voce Sua	„	68
52.	De Lusu et Severitate	„	70
53.	Aesopus respondet Garrulo	„	72
54.	Viatores et Latro	„	74
55.	Ex Sutore Medicus	„	76
56.	Cicada et Noctua	„	78
57.	Aquila Feles et Aper	„	80
58.	Lupus ad Canem	„	83
59.	Ranae Regem Petentes	„	86
60.	Scurra et Rusticus	„	89

Ze zbiorów

INSTYTUT
BADAŃ LITERACKICH PAN
BIBLIOTEKA
00-330 Warszawa, ul. Nowy Świat 72
Tel. 26-68-63

http://rcin.org.pl

http://rcin.org.pl

NIEKTÓRE KSIĄŻKI SZKOLNE

WYDANE NAKŁADEM I DRUKIEM

S. ORGELBRANDA.

	Rsr.	kop
C. Julii Caesaris Commentarii de bello Gallico. Wstępem opatrzył i przypisami objaśnił St. Sobieski	—	60.
Cornelii Nepotis de vita excellentium imperatorum, z objaśnieniami	—	20
JACOBS, Wypisy Greckie z objaśnieniami i uwagami kurs I, ze słownikiem (do kursu I i II)		60.
— — dto kurs II . . .	—	60
Słownik do wypisów Greckich Jacobsa oddzielnie	—	40.
NOLASKI, M. Słownik kieszonkowy francuzko-polski, ułożony podług najlepszych źródeł słownikowych i gramatycznych wobu językach, zawierający: obok każdego wyrazu francuzkiego, dokładną jego wymowę, zastosowaną do pisowni polskiéj, wszelkie wyrażenia techniczne z nauk, sztuk i rzemiosł, synonimy, przysłowia i gallicyzmy	1	
Tirocinium linguæ latinæ in usum Classis I .	—	15.
— — ditto Classis II	—	30.

w druku znajdują się:

Ovidii N. Metamorphoses, z objaśnieniami.
Słownik łacińsko-polski.

http://rcin.org.pl

http://rcin.org.pl

http://rcin.org.pl

http://rcin.org.pl

F
23.516

http://rcin.org.pl